

ERDÉLYI LAP

Ngs. Ramaszetter Róbert urnak
ARIA, I., Disztér 2. tp.
Budapest

Főszerkesztő
DR. PAÁL ÁRPÁD

KERESZTÉNY MAGYAR POLITIKAI NAPILAP

Előfizetési árak: Belföldön: Egész évre 600, fél évre 400, negyedévre 210, egy hónap 70 lej.
Magyarországon: Egész évre 50 P, fél évre 25 P, negyedévre 15 P.
Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepek 24 fillér.

Főmunkatárs
DR. GYÁRFÁS ELEMÉR

A katolicizmus népfenntartó ereje

Dr Gyárfás Elemér beszéde a gyergyószentmiklósi katolikus nagygyűlésen szeptember 3-án

Másfélvtizedes megnehezedett sorsunk terhe alatt nyolcadszor jöttünk össze katolikus seregszemlére s összejövetelünk helyéül Gyergyót választottuk. Nemcsak azért, hogy vidékről jövő testvéreinknek megmutassuk azt a sok természeti kincset és szépséget, amivel az Uristen Gyergyó népét jókedvében megajándékozta. Nemcsak azért, mert a gyergyói bércek között annyi katolikus él együtt színtiszta tömegben, amennyi másutt egy püspökség híveivel is felér, hanem idejöttünk s idehívtuk testvéreinket azért, mert itt láthatjuk legtöbb katolikus testvérünk legnagyobb szenvedését, legnehezebb sorsát, legfájdóbb nélkülözését.

A testvéri szeretet üzött és hajtott ide, hogy ha már orvoslást és segítséget, kalácsot és aranyat nem hozhatunk, hozzuk el ide legalább résztvevő szívünket.

S mielőtt szétmennénk s egymásnak búcsút mondanánk, úgy szeretnénk valami szépet, jót, vigasztalót mondani. Szeretnénk itthagyni valamit testvéri ajándéknak, zálogául annak, hogy a katolikus Gyergyó szenvedései fájnak minden erdélyi katolikus szívének. Szeretnénk itthagyni egy jó szót legalább, amely erősítés és biztatás legyen megpróbáltatott testvéreinknek a további küzdelemre és béketűrésre.

A mi székely népünknek sokan mondanak jókat és szépeket manapság.

Nemrégiben olvastam egyik felelős kormányférfi nyilatkozatát, hogy nagyszerű dolga van a székelységnek, hisz fiai és leányai ott találhatók mindenütt a régi királyság városaiban, elfoglalnak ott minden kenyérgeresztési lehetőséget s az idegenben szerzett pénzt zsákszámba küldözik haza Székelyországba.

Csak azt felelte el megmondani az illető, hogy a székely nép fiai és leányai azért szóródnak szét a világba s azért kénytelenek másutt a legnehezebb munkát s a legfárasztóbb foglalkozást is vállalni a legalacsonyabb bérért, mert tönkresilányított otthonukban mindennapi kenyérüket sem tudják a két karjuk erejével megszerezni.

Egy nagy igazság azonban van ebben a mondásban s ez az, hogy külső erővel, az élet megnehezítésével, elviselhetetlen terhek felrakásával nem lehet egy népet elpusztítani. A teher csak addig nehéz, amíg bár vánszorogni tudunk vele. Ha összeroskadunk alatta, a mázsás súly a földre esik s a teherhordó megkönnyebbül.

Fáj elveszíteni egyet és mást, ami a miénk volt. Megfeszítjük utolsó erőnket, hogy legalább a roncsokat megtartsuk. De ha már nincs mit féltetni, visszaszáll karjainkba a tetterő. A szegénység — nagy felszabadulás új teremtő munkára.

A történelemben látunk népeket, amelyek-

nél éppen a nehéz sors, a keserű megpróbáltatás volt felemelkedésük titka és lendítő ereje. S látunk más népeket, amelyeket elernyesztő jólétük, tespedésbe süllyesztő gazdagságuk züllesztett szét és pusztított el.

Fáj a nélkülözés, zokog a nincstelenség, sír a szegénység. De egy nép sorsa — fennmaradása vagy elsüllyedése — nem ezektől, hanem annak a népnek a belső, lelkierejétől függ.

S hogy ezek a lelkiereők kibontakozhassanak népünk lelkében, ott megerősödjének s onnan külső hatalommal kipszthatóak nék ne legyenek, ezért kell katolikus székely népünknek mindkét kezével belekapaszkodnia a katolikus világnézet népfenntartó erejébe!

Miben rejlik katolikus hitünknek az az ereje, ami az életben s az életnek megtartja a népeket?

1. A hívő katolikus embernek — erős a lelke.

Nem az az erőslelkű ember, aki elbizakodottságában káromolja az Uristent s megbicskázza gyöngébb felebarátját. Az ilyen erőslelkű embert előbb-utóbb szétapossa az Isten.

Erős a lelke a hívő embernek, aki tudja, hogy sorsa az Uristentől függ, aki nyugodtan odafektetni munkáját és fáradozását az Uristen kezébe. Tőle várja az áldást, tudja, hogy ha ő maga becsülettel elvégezte a dolgát, ennek előbb-utóbb elnyeri jutalmát is s tudja, hogy semmi olyan rossz sem érheti, ami ne volna a gondviselő Uristen tudtával.

Ez ad erőt arra, hogy jégverés után ismét beakasszuk ekénket a földbe, tűzvész után ismét felépítsük házunkat s minden sanyargatás között megtartsuk új munkára lendítő bizalmunkat.

Egyetlen erős hívő lélek százakat tud kirántani a kishitűségből és csüggedésből s egy nép, amelynek erőslelkű fiai vannak, bármit mérjen is rá a sors, el nem pusztulhat.

Becsüljük meg tehát katolikus hitünket, amely megerősíti a lelkünket.

2. A katolikus nép — utódokban gazdag nép.

Akik ismerik a mai világ társadalmi harcait, jól tudják, hogy egyedül a katolikus egyház az, amely sziklaszilárdan áll őrt a családi élet tisztasága mellett, nem enged szétrombolni könnyelműen a keresztény házasságot s megalkuvást nem ismerő bátorsággal küzd azért, hogy a gyermekáldást, ezt az igazi és legnagyobb áldást, semmifele mesterkedéssel meg ne rontsák, az élet bő patakját hitvány érdekből ki ne szárazsák.

Voltak nagy, hatalmas nemzetek, amelyek letűntek s nyomuk sem maradt, mert nem voltak fiaik, akik felváltásuk az apák kidülő nemzedékét. S látunk és látunk kis néptörzseket, amelyek néhány évszázad, sőt évtized alatt hatalmas területeket népesítettek be áldásos szaporaságukkal.

A mi székely népünk is ezek közül való. Már a múlt században ellepték a sok-

gyermekes székely anyák edzett, erős, okos fiai az erdélyi vármegyéket s ma is közülük kerül ki e területek vezető intelligenciája, birtokossága, papsága, tanítósága.

Székely népünk főerősége ma is a sokgyermekes család.

Becsüljük meg katolikus hitünket, amely őrt áll a székely család tisztasága és szaporasága mellett.

3. A katolikus nép — rendet tart és fegyelmet ismer.

A mi katolikus hitünk a tekintély elvén alapszik. A katolikus egyház korlátok közé szorítja az emberi természetet, rendre szoktatja a féktelen embert, fegyelmezett rajvonalba állítja a híveit s alárendeli őket azoknak, akiknek küldetésük, isteni megbízásuk van az ő vezetésükre.

A katolikus ember tud parancsolni, mert megtanult engedelmessé válni. És tud engedelmessé válni, mert meganulta, hogy nagy dolgokat, nehéz munkákat csak pontosan végrehajtott vezényszóra lehet elvégezni.

Egy kis csapat, amely rendet és fegyelmet tart, erősebb százszor akkora tömegnél s nincs oly nagy emberhadsereg, amely szét ne züllelnék, ha abban mindenki a maga feje után akar vezérkedni, a maga útján akar járni és senki a más szavát megfogadni nem akarja.

Ha akarjuk, hogy székely népünk erős, ellenálló, életképes legyen és szét ne hulljon a rázúduló csapások alatt, becsüljük meg katolikus hitünket, amely rendre és fegyelmre nevel minket!

A mi katolikus egyházunk azonban nem valami elképzelt, láthatatlan dolog, amit egyesek kitaláltak s cifra szavakkal felékesítettek, hanem — élő valóság! Van és él, elsősorban mi bennünk, de szemmel is láthatjuk vezetésünkre rendelt szolgálóit és apostolait, papjainkat és püspökeinket!

Amint nem az a jó gyermek, aki csak az iskolában tudja hibátlanul elmondani, hogy mit rendel az Isten negyedik parancsolatja, de otthon visszafelesel szüleinek, hanem az, aki alázatosan kezet tud csókolni édesanyjának és tisztelettel fogadja édesatyja intó szavát, úgy mi is csak akkor vagyunk méltó fiai a mi katolikus egyházunknak s csak akkor érdemeljük meg, hogy a katolikus szent hit népfenntartó ereje megóvja az elsüllyedéstől elárvult székely népünket, ha mebecsüljük egyházunk papjait, elnézzük netaláni emberi gyarlóságukat s főként, ha megfogadjuk s pontosan követjük az Isteni Mester nevében hozzánk intézett tanításait.

A katolikus nagygyűlésnek az ad különös diszt, fényt, erőt és jelentőséget, hogy ezeken népünk ott láthatja a papság élén főpásztorainkat is, az apostolok utódjait, akiknek felülről adatott hatalom a mi lelkeink kormányzására.

Kérjük az ő apostoli áldásaikat a mi székely népünk számára, hogy erős lélekkel, tiszta családban, rendezett és fegyelmezett sorokban dolgozhassunk és küzdhessünk a szebb jövőért!

Rendületlenül a pártegység alapján áll a Magyar Párt bányásági tagozata

— Évi gyűlését tartotta a nagy intézőbizottság —

Temesvár. Saját tud. A Magyar Párt bányásági tagozatának nagy intézőbizottsága tartotta vasárnap a Magyar Házban évi közgyűlését. A pártegység, a magyar egység önértékes kihangsúlyozása mellett lelkes, izig-vérig átértett magyar ünneppé vált ez, mint minden ilyen alkalom. Egy politikai év záróköve jelzi — mondott Ungár Adolf dr. alelnök, temesvári magyar alpolgármester elnöki megnyitójában, — de ez a záróköv nem jelenthet megállást, csak visszupillantást és erős, munkás, magyar akaratot a jövőt illetően, az egy szent cél érdekében.

A lelkes óvációkkal fogadott elnöki megnyitó után dr. Páll György főtitkár nagyszzerűen megírt részletes jelentését olvasta fel. Ebben az első szó a kegyelet és Ambrózy Andor báró, elnök emlékének szól. Az árvasság és elhagyatottság érzése — mondja a jelentés — arra ösztökélte azonban a bányásági magyarságot, hogy az elvesztett vezér helyét és hiányát fokozott munkával pótolja. A bányásági tagozat ma belső szervezési, politikai, társadalmi szempontból jobban áll, mint egy évvel ezelőtt és számos, kétségtelenül megállapítható hiányossága mellett is a fejlődés képét mutatja, noha gazdasági tekintetben a viszonyok még nehezebbé lettek.

Dr. Páll György, ha nagy vonásokban is, de kimerítően azok a párt nagyszzerű tevékenységét és azokat a sérelmeket is, amik a magyarságot érték. Ez a jelentés hű képe volt a pártiroda és a magyarság szorgalmas, példaadó munkájának. A közgyűlés nagy eljenzéssel fogadta a főtitkár jelentését.

Boga Miklós pénztári és Lőrincz István ellenőri jelentése után a választásokra került a sor.

Választások.

Az elnöki tanács két tagsága lemondás folytán megüresedett, ezeket Tóth Gyula volt százados (Lugos) és Becsky István mérnökkel, az ifjúsági tagozat elnökével töltötték be. A párt a jövőben élni fog azon rendelkezéssel, hogy az ismételt igazolatlanul meg nem jelenő tagokat lemondottaknak tekintik, illetve az elnöki tanács vidéki tagjaitól, akik többnyire anyagiak miatt nem tudnak eljönni, írásban is kér nyilatkozat-

tot, megtartják a tagságukat. Az így megüresedő helyekre sorrend szerint bevonják: Kubán Endre szerkesztőt, Takács Kálmán erzsébetvárosi tagozati elnököt, Teleki Endre nyugalmazott tanárt, Baja András mehalai tagozati elnököt, Tóth Benjámin gyárvárosi ügyvezető elnököt, Keresztes József református lelkészt, resicai pártelnököt. A nagy intézőbizottság eddigi tagjai megmaradnak, az elköltözöttek vagy elhaltak helyett általában a bizottság kiegészítésére a következőket választották be: Temesvár-Belváros: Kún Ferenc dr. ügyvéd, Schiff Béla hírlapíró, városi tanácsstag, Mihailovics István dr. ügyvéd. Gyárkúlváros: Fehér Kristóf dr. nyug. táblaelnök, Freund Márkus dr. főorvos, Imets Lajos magántisztviselő, Placsintár Kristóf magántisztviselő, Turi György iparos, Sztanics Géza iparos, Temesvár-Erzsébetváros: Árvay Rezső magántisztviselő, Hollinger József nyug. tanító, Józsefkúlváros: Héber Mátyas és Nüszl Aladár magántisztviselők, Vinkle József nyug. vasúti, Takács András dr. ügyvéd, Városházánál, a Pol-

gári Kör elnöke. Mehalai: Rosenzweig Jakab tagozati alelnök, ifj. Baja András, Stör János magántisztviselő. Temesvár-Blaskovics-telep: Kekez Milán ifjúsági elnök, Németh Károly nyugdíjas postatisztviselő. Rónac: Borbély István és Németh János volt tagozati elnökök. Munkástelep: Csapó Sándor és Ördög István. Az ifjúsági tagozatból: Oberst József mérnök, Tivadar László magántisztviselő, Ferenczi László elektromérnök, Reiter Elemér banktisztviselő, Bauer György kertész, Zahner László kereskedő, Gerőfi Jenő boxbajnok, Földvári Győző elektrotechnikus. Lippa: Ladányi Ferenc dr. ügyvéd, Szász Ferenc iparos, Kajdi László hírlapíró. Majláthfalva: Zabócsky József kántor-tanító, Zserai Mátyas gazdaköri elnök. Nagyszentmiklós: Csiki Mihály párttitkár, könyvelő. Perjámos: Abramovich Nándor párttitkár. Ujkissoda: Bodács Gyula nyomdaigazgató, Kovács Dezső karnagy. Ujszentes: Szilágyi Imre gazdaköri elnök. Végvár: Orth Imre református lelkész, Demeter Domokos földbirtokos, Lehocz József iparos. Szapárfalva: id. Osgyán István kántor. Resica: Fehér Jenő gyáros. Félegyháza: Miklós Ferenc gazda. Lugos: Rajkovic György.

Számonkérő székeli

A hozzászólások során Szathmáry Lajos dr. (Oravica) a krassói megyei tagozat tiszteletét, rugaszkodását és elismerését tolmácsolta. Indítványozta, hogy számonkérő székelt szervezzenek, amelyek rendszeresen végiglátogatják a vidéki tagozatokat és felülvizsgálják, eleget tesznek-e kötelességeiknek. Propagálja a vasárnapi iskolák eszméjét és ajánlja, hogy egyházi alapon szervezzék azokat, így a hatóságok nem gördülhetnek akadályokat. Tóth Gyula (Lugos) a szörénymegyei tagozat hála-ját és elismerését tolmácsolta, köszönetet kért szavaztatni a marosvásárhelyi kiküldötteknek és kívánta, hogy a párttagozat szorgalmazza állandóan a maga kívánságait. A képviselők jórésze harcias legyen, az igazság mindenáron való hamgoztatásától ne riadjon vissza, ha odáig viszik, hogy letartóztatják őket. Nagy elismeréssel adózott Páll György dr. főtitkárnak, akit erre ünnepeltek. Lukács Jenő mérnök Ungár dr. alelnök működését méltatta. Árvay Dezső a tanyagazdaságok fellendítését indítványozta. Ördög István (birkozó) a testnevelésre kíván több figyelmet fordítani. Több további felszólaló után Fogarassy, a nagyenyedi magyarpárti tagozat vendégként megjelent ősz elnöke tett vallomást arról, hogy a törhetetlen magyar hit, magyar reménység és magyar szeretet olyan lelkes megnyilatkozása volt ez a gyűlés, amely mélyen a szívébe vésődött. Evvel a megható akkorddal zárult is a gyűlés.

Könyvüdonság!

GERELY JOLÁN

A MŰVELT LEÁNY

Ez az első kat. szellemű leányoknak írt illemkönyv. A pedagógusok kezében pompás vezérlő, a fiatal leányoknak pedig szeretettel eligazító jóbarát, a társadalmi élet sok külsőségeit is megkiváló szövevényekben.

Csinos kiállításban, amatőr-kötésben, tetszetős, modern borítóval. Ara 84 L. és portó.

Kapható az „Erdélyi Lapok” könyvosztályánál.

Fogarassy Mihály (1800—1882)

Kivonat dr. Bitay Árpádnak a Katolikus Akadémia gyergyószentmiklósi ülésén felolvasott történelmi értekezéséből.

Erdélynek ez a nagyszzerű püspöke olyan családból származik úgy anyai, mint apai ágon, amely a katolicizmusért tudott nagy áldozatokat hozni. Anyai ágon előde volt Ferenczi György, gyergyószentmiklósi plébános, aztán erdélyi püspöki helynök, aki háromszáz évvel ezelőtt 2200 forintot meghaladó összeget (vagyis az akkori viszonyok szerint nagy vagyont) költött az erdélyi katolikus ügyre. Csak harangot húszat csináltatott (közülük a korondi templomnak is). A moldvai Bákó (Bacău) város kat. templomát valóságilag a maga költségén építette újra, mivel (amint egy olasz hitelesítő intézet levéltárában lévő okmányból megtudjuk) ott szentelték volt pappá s ott mutatta volt be első szentmisé-áldozatát. Gyergyószentmiklós közelében, az u. n. Békény-lokin, remetzárdát alapított s ott 6 remeté a maga költségén tartott. A miklázi kolostor építésére is sokat adakozott. 1638-ban pedig a fehérvári katolikus templom (amely akkor a mostani város kívül, nyugatra, 1593-ban épített kis templom volt) magroskadit tornyának helyreállítására küldött volt

— a Maroson — 28 forint költséggel faanyagot. Négy év múlva újra küldött 8 forint értékű deszkát.

Fogarassy püspök édesanyja, Ferenczi Cecília, ennek az áldozatos lelkű székely papnak a rokonságából származott. Nagypapja, Fogarassy György építőmester építette volt (1756—1772) a gyergyószentmiklósi mai (latin szer-tartású) róm. kat. templomot. Ennek a fia, András, a püspök édesapja is építőmester volt, mint Schlauch Lőrinc váradai bíboros-püspök édesapja is.

Bellarmin halálának 180-ik évfordulóján, 1800 szept. 17-én született Gyergyószentmiklós-on, ilyen hagyományokat ápoló családból, Fogarassy Mihály. Középiszkolai tanulmányait Marosvásárhelyen, Csíksomlyón és Gyulafehérváron, a teológiát a bécsi Pazmaneumban végezte. 1823 október 28-án szentelte pappá Szepesy Ignác püspök. Három évig szebeni káplán és gimnáziumi hittanár volt. Azután két évig újra Bécsben tanult a Szent Agostonról nevezett intézetben. Öt évi erdélyi tartózkodás után (miközben teológiai tanár, papnevelői tanulmányi felügyelő és egyházmegyei tanfelügyelő volt), mint c. kanonok újra Bécsbe került, mint udvari káplán s a Szent Agostonról nevezett magassabb papképző intézet előjárója. Öt év múlva magyvárad kanonokká nevezte ki I. Ferenc király. Egy negyedszázad múlva erdélyi róm. kat. püspök lett s mint ilyen fejtett ki áldozatos apostoli működést 17 éven át.

1882 márc. 23-án költözött az égi hazába.

Bőkezű adományainak, alkotásainak össz-szege jóval meghaladja a kétmillió koronát, ami ma leibe ártértékkelve százmillió körül járna.

Szülővárosában 50.000 forintot meghaladó összeggel leánynevelőintézetet és középiskolát alapított az irgalmas nővérek vezetésére bízva azt. Ugyanott, leégett szülőháza helyén iparos aggmenházat, Gyulafehérváron az elődjétől alapított apácázárdát és leánynevelőt ugyancsak 50.000 forintot meghaladó összeggel kibővítette és újra alapította. Papnevelő intézetében egy egész új szárnyat s egy új tan-széket (a Szent Tamás-féle bölcsélet előadására) építtetett és alapított. Székelyhelyen fiúelemi s két tanítónak lakást építtetett. Pappá szentelése 50-ik évfordulóján tette legnagyobb (100.000 forintos) alapítványát, hogy abból Fehérváron, lent a ferences-zárda mellett, katolikus főiskolát építsenek. Korszerűen újjászervezte az Erdélyi Róm. Kat. Státust. A rossz sajtó leküzdésére már 1842 karácsonyán megtervezte s pár év múlva létre is hozta a Szent István Társulatot. Ugyanígyen célból hozta létre püspöki székhelyén az Egyházi és Iskolai Hetilap-ot, majd meg a Közművelődés-t. Gondoskodásának hő tárgya volt a hitvallásos elemi iskola. A tanítók anyagi helyzetének javítására, plébánosokkal való összhangzó, testvéries működésére mindig nagy gondot fordított.

Rendületlenül a pártegység alapján áll a Magyar Párt bányásági tagozata

— Évi gyűlését tartotta a nagy intézőbizottság —

Temesvár. Saját tud. A Magyar Párt bányásági tagozatának nagy intézőbizottsága tartotta vasárnap a Magyar Házban évi közgyűlését. A pártegység, a magyar egység önértékes kihangsúlyozása mellett lelkes, izig-veig átértézt magyar ünneppé vált ez, mint minden ilyen alkalom. Egy politikai év záróköve jelzi — mondott Ungár Adolf dr alelnök, temesvári magyar alpolgármester elnöki megnyitójában, — de ez a záróköv nem jelenthet megállást, csak visszpillantást és erős, munkás, magyar akaratot a jövőt illetően, az egy szent cél érdekében.

A lelkes óvációkkal fogadott elnöki megnyitó után dr Páll György főtitkár nagyszeműen megírt részletes jelentését olvasta fel. Ebben az első szó a kegyelet és Ambrózy Andor báró, elnök emlékének szól. Az árvasság és elhagyatottság érzése — mondja a jelentés — arra ösztökélte azonban a bányásági magyarságot, hogy az elvesztett vezér helyét és hiányát fokozott munkával pótolja. A bányásági tagozat ma belső szervezési, politikai, társadalmi szempontból jobban áll, mint egy évvel ezelőtt és számos, kétségtelenül megállapítható hiányossága mellett is a fejlődés képét mutatja, noha gazdasági tekintetben a viszonyok még nehezebbé lettek.

Dr Páll György, ha nagy vonásokban is, de kimerítően vázolta a párt nagyszemű tevékenységét és azokat a sérelmeket is, amik a magyarságot érik. Ez a jelentés hű képe volt a pártiroda és a magyarság szorgalmas, példaadó munkájának. A közgyűlés nagy éljenzéssel fogadta a főtitkár jelentését.

Boga Miklós pénztári és Lőrincz István ellenőri jelentése után a választásokra került a sor.

Választások.

Az elnöki tanács két tagsága lemondás folytán megüresedett, ezeket Tóth Gyula volt százados (Lugos) és Becsky István mérnökkel, az ifjúsági tagozat elnökével töltötték be. A párt a jövőben élni fog azon rendelkezéssel, hogy az ismételt igazolatlanul meg nem jelenő tagokat lemondottaknak tekinti, illetve az elnöki tanács vidéki tagjaitól, akik többnyire anyagilag miatt nem tudnak eljönni, írásban is kér nyilatkoza-

tot, megtartják a tagságukat. Az így megüresedő helyekre sorrend szerint bevonják: Kubán Endre szerkesztőt, Takács Kálmán erzsébetvárosi tagozati elnököt, Teleki Endre nyugalmazott tanárt, Baja András mehalai tagozati elnököt, Tóth Benjámin gyárvárosi ügyvezető elnököt, Keresztes József református lelkészt, resicai pártelnököt. A nagy intézőbizottság eddigi tagjai megmaradnak, az elköltözöttek vagy elhaltak helyett s általában a bizottság kiegészítésére a következőket választották be: Temesvár-Belváros: Kún Ferenc dr ügyvéd, Schiff Béla hírlapíró, városi tanácsstag, Mihalovitz István dr ügyvéd. Gyárváros: Fehér Kristóf dr nyug. táblaelnök, Freund Márkus dr főorvos, Imets Lajos magántisztviselő, Placintár Kristóf magántisztviselő, Turi György iparos, Sztanics Géza iparos, Temesvár-Erzsébetváros: Árvay Rezső magántisztviselő, Hollinger József nyug. tanító. Józsefkülváros: Héber Mátyás és Nuszál Aladár magántisztviselők, Vinkle József nyug. vasúti, Takács András dr ügyvéd, Városházánál, a Pol-

Könyvüldonság!

GERELY JOLÁN A MŰVELT LEÁNY

Ez az első kat. szellemű leányoknak írt illemtan. A pedagógusok kezében pompás vezérfonal, a fiatal leányoknak pedig szeretettel eligazító jóbát, a társadalmi élet sok külsőjét is megkiváló szövevényeiben.

Csinos kiállításban, amatőr-kötésben, tetszetős, modern borítóval. Ara 84 L. és portó.

Kapható az „Erdélyi Lapok” könyvosztályánál.

Fogarassy Mihály

(1800—1882)

Kivonat dr Bitay Árpádnak a Katolikus Akadémia gyergyószentmiklósi ülésén felolvasott történelmi értekezéséből.

Erdélynek ez a nagyszerű püspöke olyan családból származik úgy anyai, mint apai ágon, amely a katolicizmusért tudott nagy áldozatokat hozni. Anyai ágon előde volt Ferenczi György, gyergyószentmiklósi plébános, aztán erdélyi püspöki helynök, aki háromszáz évvel ezelőtt 2200 forintot meghaladó összeget (vagyis az akkori viszonyok szerint nagy vagyont) költött az erdélyi katolikus ügyre. Csak harangot húszat csináltatott (közük a korondi templomnak is). A moldvai Bákó (Bacău) város kat. templomát valóságoslag a maga költségén építette újra, mivel (amint egy olasz hitterjesztő intézet levéltárában lévő okmányból megtudjuk) ott szentelték volt pappá s ott mutatta volt be első szentmisé-áldozatát. Gyergyószentmiklós közelében, az u. n. Békény-lokin, remetezárdát alapított s ott 6 remetét a maga költségén tartott. A miklási kolostor építésére is sokat adakozott. 1638-ban pedig a fehérvári katolikus templom (amely akkor a mostani várom kívül, nyugatra, 1593-ban épített kis templom volt) magrozakadt tornyának helyreállítására küldött volt

— a Maroson — 28 forint költséggel faanyagot. Négy év múlva újra küldött 8 forint értékű deszkát.

Fogarassy püspök édesanyja, Ferenczi Cecília, ennek az áldozatos lelkű székely papnak a rokonságából származott. Nagypapja, Fogarassy György építőmester építette volt (1756—1772) a gyergyószentmiklósi mai (latin szertartású) róm. kat. templomot. Ennek a fia, András, a püspök édesapja is építőmester volt, mint Schlauch Lőrinc váradi bíboros-püspök édesapja is.

Bellarmin halálának 180-ik évfordulóján, 1800 szept. 17-én született Gyergyószentmiklósban, ilyen hagyományokat ápoló családból. Fogarassy Mihály. Középiskolai tanulmányait Marosvásárhelyen, Csíksomlyón és Gyulafehérváron, a teológiát a bécsi Pazmaneumban végezte. 1823 október 28-án szentelte pappá Szepes Ignác püspök. Három évig szebeni káplán és gimnáziumi hittanár volt. Azután két évig újra Bécsben tanult a Szent Agostonról nevezett intézetben. Öt évi erdélyi tartózkodás után (miközben teológiai tanár, papnevelői tanulmányi felügyelő és egyházmegyei tanfelügyelő volt), mint c. kanonok újra Bécsbe került, mint udvari káplán s a Szent Agostonról nevezett magasabb papképző intézet előjárója. Öt év múlva nagyváradi kanonokká nevezte ki I. Ferencz király. Egy negyedszázad múlva erdélyi róm. kat. püspök lett s mint ilyen fejtett ki áldásos apostoli működést 17 éven át.

gári Kör elnöke. Mehalai: Rosenzweig Jakab tagozati alelnök, ifj. Baja András, Stör János magántisztviselő. Temesvár-Blaskovics-telep: Kekez Milán ifjúsági elnök, Németh Károly nyugdíjas postatisztviselő. Rónac: Borbély István és Németh János volt tagozati elnökök. Munkástelep: Csapó Sándor és Ördög István. Az ifjúsági tagozatból: Oberst József mérnök, Tivadar László magántisztviselő, Ferenczi László elektromérnök, Reiter Elemér banktisztviselő, Bauer György kertész, Zahner László kereskedő, Gerőfi Jenő boxbajnok, Földvári Győző elektrotechnikus. Lippa: Ladányi Ferenc dr ügyvéd, Szász Ferenc iparos, Kajdi László hírlapíró. Majláthfalva: Zabolcsky József kántor-tanító, Zserai Mátyás gazdaköri elnök. Nagyszentmiklós: Csiki Mihály párttitkár, könyvelő. Perjámos: Abramovich Nándor párttitkár. Ujkissoda: Bodács Gyula nyomdaigazgató, Kovács Dezső karnagy. Ujzentes: Szilágyi Imre gazdaköri elnök. Végvár: Orth Imre református lelkész, Demeter Domokos földbirtokos, Lehocz József iparos. Szapárfalva: id. Osgyán István kántor. Resica: Fehér Jenő gyáros. Félégháza: Miklós Ferenc gazda. Lugos: Rajkovic György.

Számonkérő székek!

A hozzászólások során Szathmáry Lajos dr (Oravica) a krassói megyei tagozat tiszteletét, ragaszkodását és elismerését tolmácsolta. Indítványozta, hogy számonkérő székeket szervezzenek, amelyek rendszeresen végiglátogatják a vidéki tagozatokat és felülvizsgálják, eleget tesznek-e kötelességeiknek. Propagálja a vasárnapi iskolák eszméjét és ajánlja, hogy egyházi talpon szervezzék azokat, így a hatóságok nem gördithetnek akadályokat. Tóth Gyula (Lugos) a szörénymegyei tagozat halálját és elismerését tolmácsolta, köszönetet kért szavaztatni a marosvásárhelyi kiküldötteknek és kívánta, hogy a párttagozat szorgalmazza állandóan a maga kívánságait. A képviselők jórésze harcias legyen, az igazság mindenáron való hangoztatásától ne riadjon vissza, ha odáig viszik, hogy letartóztatják őket. Nagy elismeréssel adózott Páll György dr főtitkárnak, akit erre ünnepelték. Lukács Jenő mérnök Ungár dr alelnök működését méltatta. Árvay Dezső a tanyagazdaságok fellendítését indítványozta. Ördög István (birkozó) a testnevelésre kíván több figyelmet fordítani. Több további felszólaló után Fogarassy, a nagyenyedi magyarpárti tagozat vendégként megjelent ősz elnöke tett vallomást arról, hogy a törhetetlen magyar hit, magyar reményesség és magyar szeretet olyan lelkes megnyilatkozása volt ez a gyűlés, amely mélyen a szívébe vésődött. Evvel a megható akkorddal zárult is a gyűlés.

1882 márc. 23-án költözött az égi hazába.

Bőkezű adományainak, alkotásainak összege jóval meghaladja a kétmillió koronát, ami ma leibe átértékelve százmillió körül járna.

Szülővárosában 50.000 forintot meghaladó összeggel leánynevelőintézetet és középiskolát alapított az irgalmas nővérek vezetésére bízva azt. Ugyanott, legett szülőháza helyén iparos agmenházat. Gyulafehérváron az elődjétől alapított apácázárdát és leánynevelőt ugyancsak 50.000 forintot meghaladó összeggel kibővítette és újra alapította. Papnevelő intézetében egy egész új szárnyat s egy új tantervet (a Szent Tamás-féle bölcsélet előadására) épített és alapított. Székelyhelyen fiúelemi s két tanítónak lakást építtetett. Pappá szentelése 50-ik évfordulóján tette legnagyobb (100.000 forintos) alapítványát, hogy abból Fehérváron, lent a ferences-zárda mellett, katolikus főiskolát építsenek. Korszerűen újjászervezte az Erdélyi Róm. Kat. Státust. A rossz sajtó leküzdésére már 1842 karácsonyan megtervezte s pár év múlva létre is hozta a Szent István Társulatot. Ugyanilyen célból hozta létre püspöki székhelyén az Egyházi és Iskolai Hetilap-ot, majd meg a Közművelődés-t. Gondoskodásának hő tárgya volt a hitvallásos elemi iskola. A tanítók anyagi helyzetének javítására, plébánosokkal való összhangzó, testvéries működésére mindig nagy gondot fordított.

Felvirágozva fogadta Gyergyószentmiklós vendégeit

Leirhatatlan lelkesedéssel folyt le a katolikus nagygyűlés

(Kiküldött tudósítónk telefonjelentése.)

Gyergyószentmiklós. Saját tud. Szombaton küldött telefonjelentésünket akkor adtuk le, amikor a nagy tömeg gyülekezett az ipartestület helyiségébe, a Népszövetség közgyűlésére.

Lélekből fakadó ünnepélyes hangulat töltötte be a termet és haragzó éljenzés csapott föl, amikor *Betegh* Miklós elnök a pódiumra lépett, hogy megtartsa megnyitó beszédét. A több ezer főre menő tömeg sokáig ünnepelte az elnököt, aki után *Sándor* Imre népszövetségi igazgató olvasta fel nagy gonddal és figyelemmel kidolgozott jelentését. Ez a jelentés *sázhetvennégy* tagozat és tizenötezer rendes tag áldásos, áldozatkész munkáját sorolja fel. De ugyanez a jelentés egyben hű tükre annak a nagy és odandó munkának is, amit *Sándor* Imre végzett a Népszövetség életében, amelynek hatalmas lendületet adott és most azt tervezi, hogy új folyóiratot alapítson.

Sokáig ünnepelte a közgyűlés a népszerű igazgatót, akinek jelentése után a gyulafehérvári teológiai énekhar „Babilon vizei mellett” c. éneket adta elő, megérdemelve az őszinte elismerést. *Dr. Boga* Alajos igazgató olvasta ezután értekezését *Báthory* Istvánról, amelyet vasárnapi számunkban teljes egészében leközöltünk. *Walter* Gyula, a Katolikus Akadémia tagja a népszövetségi kulturszakosztály programjáról szóló tanulmányát olvasta fel, *Fiedler* István püspök magasan szárnyaló szavai zárták be a közgyűlést, amely után a pápai himnusz énekelték el.

A kulturális és szociális szakosztály gyűlése.

Szombaton délután a kulturális szakosztály ülésezett, amelyen *dr. Paál* Árpád elnök a katolikus iskolaügy jelen állásáról és feladatairól szóló mélyenszántó értekezését olvasta fel, *Márton* Áron pedig a kiszélesített iskola címen tartott előadást nagy figyelem mellett. Ezt követte 4 órák a szociális szakosztály gyűlése, amelyen *dr. Sulyok* István az erdélyi katolikuság gazdasági feladatairól, *Petrovay* Tibor pedig a szövetkezeti gondolat felkarolásáról értekezett. (*Petrovay* értekezésének egy részét lapunk más helyén közöljük).

A Katolikus Akadémia irodalmi estje.

Forró hangulat ülte meg a Laurentzi szálló nagy, díszes termét este 9 órakor, az Akadémia irodalmi estjén. Gyergyó minden intelligens családja megjelent. Szép asszonyok s leányok serege pompázott a padok között. Percekig tombolt a lelkesedés, amikor az Akadémia illusztrius elnöke, *dr. Némethy* Gyula prelátus-kanonok a lámpák elé lépett s elmondotta gyönyörű megnyitóját. (A beszédet vasárnapi számunk vezércikkében közöltük egész terjedelmében).

Ezután a nagyszerű poéta, *dr. Szalay* Mátyás sepsiszentgyörgyi plébános olvasta fel azt a könnyekig megható gyönyörű versét, amit vasárnap szintén leközöltünk. *Szalay* ragyogó előadása, a vers szivig érő hangulata, a költő utólérhetetlen varázsu előadása tomboló lelkesedést váltott ki.

Ezt követte az aratóünnepi tánc, amelyet *Barabássy* Babkó — *Kovács* Károly, *Csiky* Alice — *Heggyessy* János, *Katona* Margit — *Vákár* György, *Karácson* Irma — *Puskás* Bálint, *Kovács* Lily — *Heggyessy* Lajos, *Lázár* Iduci — *Vákár* Szilárd, *Lázár* Klári — *Kabdebó* Tibor mutattak be, *Vákár* Elvira rendezésében. A hatás leirhatatlan volt.

zésében. A hatás leirhatatlan volt.

Bitay Árpád dr emlékezése *Fogarassy* Mihályról (amelyet mai tárcánkban mutatunk be vázlataiban) és a mai erdélyi fiatal költőgeneráció legtehetségesebb, sokatígérő tagja, *Dsida* Jenő versei töltötték ki a műsort. A

Gróf Mailáth püspök ünneplése a díszülésen

Vasárnap közös szentáldozás után reggel ünnepi tábori mise volt, amelyet *Fiedler* István püspök celebrált. Prédikált *Gálffy* Sándor váradai lelkész.

Ezt követte a díszülés, amelyen gróf *Mailáth* Gusztáv Károly püspök állott fel elsőnek, aki életéből s annak tanulságaiból mondot rendkívül megindító, közvetlenhangú beszédet. Az ősz püspököt körülvevő rajongó szeretet itt olyan kifejezésre talált a hallgatóság részéről, ami példátlan a maga nemében és hosszú idő telt el, amíg a lelkek szeretetének fellángolása elült s folytathatták a gyűlést. *Szakács* Balázs a katolikus áldozatkészegről és *dr. Gyárfás* Elemér a katolicizmus népfenntartó erejéről tartott előadást (utóbbit mai vezércikkünkben egész terjedelmében közöljük).

A nő feladata a béke ápolása.

Délután a Népszövetség ülésén *Simon* Berta a családi és társadalmi béke címen tartott feltűnően értékes előadást. A nő legsürgősebb feladata ma, — mondotta *Simon* Berta — a béke gondolatának ápolása, mert az élet — amit ő ad, — csak a békében növekedhetik. A legelső terület, ahol harcolnia kell: a gyermek lelke. Az ellenkező világnézetűek lerszerű ostroma a gyermekért. Oroszországi nevelési elvek és eszközök. Legyünk résen! Ne engedjük ki a gyermeket a kezünk közül. Csak az igazi keresztény anyákon és családokon keresztül lehet a gyermeket az Egyháznak megtartani. Mindenki lelkesedjék a keresztény gyermekmozgalmakért és támogassa azokat. A

nagy népszerűségnek örvendő tudós tanár *Bitay* Árpád és a finom megjelenésű *Dsida* a közönség meleg óvációja között távozott a színpadról.

Tündéri volt a székely lakodalmi jelenet a székelység pazarszépségű népviseletében, amely a műsor utolsó száma volt. Eredeti jellegzetes táncbetétekkel előadták: *Völegény*: *Fazakas* Pál, menyasszony: *Katona* Margit, továbbá *Madaras* András, *Bara* Antalné, *Bara* Antal, *Tamás* Lénárdné, *Jánossy* Miklós, *Madaras* Józsefné, *Tamás* Lénárd, *Páll* Józsefné, *Fazakas* József, *György* Mariska, *Both* János, *Kolumbán* Juliska, *Berecz* Karolin, *Csergő* Magda, *Kari* Ágnes, *Páll* Irma, *Kolumbán* Julcsi, *Bege* Sanyi, *Kémenes* József, *Blénesi* István, *Rajna* L., *Pongrácz* Vencel, *Fazakas* József, *Török* Tamásné, *Jánosy* Mariska, *Madaras* Annus. Bezárta a műsort az Erdélyi induló, előadta a népszövetségi énekhar *Bálint* Ákos karnagy vezetésével.

másik terület, ahol a nőnek a békeesség lelket kell tudatosan építenie: a vallási, felekezeti harcok területe. Össze kell fogni minden keresztény nőnek és menteni azt, ami még az emberekben keresztény, mert a békét csak a keresztény igazságokra lehet felépíteni.

A gyönyörű beszéd után *Stettner* Andrea testvér A bolsevizmus elleni küzdelmünk címmel egy magas kulturájú, nagy áttekintésű komolyan gondolkozó fő intelmeit adta hallgatóságának.

Az ifjúsági sportversenyek és a körmenet.

Vasárnap délután az ifjúsági sportversenyek gyönyörködtek a közgyűlés tagjait, majd az ifjúsági egyesületek zeneszó mellett történt felvonulása után *Márton* Áron tartott lángoló beszédet az ifjúsághoz. A teológiai énekhar „Daloljatok” című dala zárta be az ünnepet. Délután 6 órakor impozáns szentséges körmenet volt, amelyen mintegy 15 ezer ember vett részt. A szentséget *Fiedler* püspök vitte.

A körmenetben az összes gyergyói falvak résztvettek, különösen gyönyörű volt a falvak kongreganista leányainak egyforma nemzeti viseletben való felvonulása.

A befejező beszédet *Ujlaki* János tartotta. Este a várost kivilágították, a házakat világos lombfűzék díszítették.

Hétfőn a Gyilkos tóhoz rándultak át, míg a megjelentek egyrésze már vasárnap este elhagyta a kis várost, amely tárt karokkal fogadta és szívéhez ölelte látta el a vendégek óriási tömegét.

Az olasz hadgyakorlatok utolsó jelenetei a Piemonti Alpokban

Ez évben különösen nagy nekikészüléssel zajlottak le az olasz hadgyakorlatok a Piemonti Alpokban, a király és Mussolini igen élénk érdeklődése mellett. Mussolini befejező beszéde után *Viktor* Emánuel király elbeszélgetett a külföldi katonai követekkel. Képünkön a király az egyik svájci tábornokkal beszél, közöttük a háttérben *Fischer* tábornok, a római német katonai attasé áll.

A szövetkezeti gondolat felkarolása

(Kivonat Petrovay Tibornak a katolikus nagygyűlés szociális szakosztályában elmondott beszédéből.)

Katolikus nagygyűlésünk szociális szakosztályi ülésének előadásai között a szövetkezeti eszme felkarolásának ügye is helyet foglal és ez a tény már utal azokra a szoros összefüggésekre, amelyek a katolikus gondolat szociális és gazdasági célkitűzései és a szövetkezeti eszme között fennállnak. Szükségesnek látszik tehát, hogy a kettő között megkeressük a közös törekvéseket és kapcsolatokat és megvizsgáljuk, mivel egészíthetné ki a szövetkezeti mozgalom katolikus munkánkat, mivel lehetne segítségünkre és vizsont — mit adhatunk mi a szövetkezeti mozgalomnak.

Kettős feladatot látok előttünk állani: 1. Szükséges, hogy a szociális feladatok terén egész katolikus munkánk a szövetkezeti mozgalom felé forduljon. A karitásznak csak fájdalmakat enyhítő, de végleges gyógyulást nem nyújtó munkája mellett a szövetkezeti szervezkedés nyújthat legtöbbet a szociális sebek gyógyítása tekintetében.

2. Szükséges, hogy katolikus papjaink mindenütt, de különösen a falvakban a szövetkezetek élére álljanak, illetve, ahol azok még hiányoznak, ott azok megalakítása érdekében közreműködjenek, egy szóval a szövetkezeti munkába minél intenzívebben bekapcsolódjanak.

Nemcsak a szövetkezeti mozgalomnak, hanem katolikus munkánknak is nagy szüksége van arra, hogy a katolikus közvélemény fokozatosan forduljon a szövetkezetek felé és u. n. szövetkezeti szellemet és lelket kapjon. A katolikus sajtó elsődrendű feladata, hogy a szövetkezeti mozgalomnak minél nagyobb erkölcsi támogatást adjon, a katolikus iskolának és népnevelésnek pedig, hogy a szövetkezeti szervezkedés előnyeit és eszméit minél szélesebb körökben megismertesse. Ifjúságunk szövetkezeti kiképzése s a szövetkezeti gondolatnak a különböző világnézeti és szociális kurzusok által katolikus társadalmunkban való állandó propagálása katolikus szempontból is elsődrendű jelentőséggel bír.

Katolikus Népszövetségünk nemcsak népünk vallás-erkölcsi neveléséért, hanem anyagi és szellemi jólétének előmozdításáért is dolgozik és ezt a feladatát elsősorban az önszolgálatra való nevelés útján igyekszik betölteni, gazdasági törekvései tehát már alapjukban szövetkezeti jellegűek, mert a céljainak megvalósulása csak akkor fog tudni, ha a szövetkezeti alapon való beszerzési munkáját minél szélesebb keretek között beindítja. Ez alatt nem azt értem, hogy a szövetkezeti szervezkedésre csak tanácsot és buzdítást adunk, hanem azt, hogy maga a Népszövetség, mint az egész katolikus társadalmunkra kiterjedő szervezett mindenütt szövetkezetekbe szervezi be tagjait. A Népszövetség összes tagjait a gazdasági érdekesség anyagi szálával szükséges összefűzni és ezáltal megalkotni azt az erős keretet, amelyek között minden más feladat legkönnyebben munkálható. A nép gazdasági erejének növelése az önszolgálat és összefogás által, gazdasági szakismereteinek bővítése, a városi intelligencia és a falusi néptömegek közötti kapcsolat fokozása és általában vallási és nemzeti kultúrájának építése, mint Népszövetségünk gazdasági és szociális feladatai, erős szövetkezeti szervezetben munkálhatók legeredményesebben. Arra kell tehát törekednünk, hogy a Népszövetség minden tagozata a városi és falusi viszonyok és a gazdasági szükségességek figyelembe vételével szövetkezetbe tömörítse tagjait. A különböző férfi és női egyesületek és általában az összes, e tekintetben számba vehető katolikus alakulatok tagjait az anyagi törekvéseikben szövetkezetek útján kell támogassák és összekapcsolják. Népszövetségi hitelszövetkezetek alakítása szükséges mindenütt a tagok takarékosági hajlamának emelésére, segélyek folyósítására, altruisztikus kölcsönök, temetkezési segélyek stb. nyújtására. Városokban népszövetségi fogyasztási szövetkezetek alakítandók a tagok olcsó ellátására, hogy a fogyasztók közvetlen összeköttetésbe hozhatók

legyenek az értékesítő szövetkezetekbe beszerzett falusi termelő réteggel. Városi katolikus iparosságunk közös anyag-beszerző, hitel, munka stb. szövetkezetei, iparos és kereskedő ifjúságunknak a „Kölping” egyesületek keretei között megalakítandó hitelszövetkezetei, amelyek előmozdíthatják azt, hogy ifjaink felszabadulásukig az önállóságukhoz szükséges tőkét összegyűjtsék, mind eredményesen szolgálják katolikus társadalmunk gazdasági és társadalmi jólétének előmozdítását.

Mindezeknél nem kisebb fontossága van annak a segítő erőnek, amit a szövetkezeti téren való szervezkedés a katolikus munkásmozgalom számára nyújtana. Elég, ha e tekintetben a német keresztény szakszervezetekre és főképpen a „Katholische Arbeitervereine”-okra utalok, amelyek mindenütt fogyasztási szövetkezetekbe tömörítették tagjaikat. A német katolikus munkásságnak a fogyasztási szövetkezetekhez való viszonyát hűen fejezi ki előttünk a mozgalom 1921. évi würzburgi programja, amely megállapítja, hogy a munkásság pénzének vásárló erejét csakis a létfenntartási és fogyasztási cikkek előnyösebb beszerzésével lehet emelni, tehát a kereskedelem megolcsóztatásának közgazdasági eszközeit a szövetkezetekben kell keresni. Amilyen nagyjelentőségűek a szövetkezetek által a munkásságunknak nyújtható gazdasági előnyök, u. m.: olcsóbb élelmi és ruházati cikkek, pénz-

A Szociális Testvérek Társasága egyházközségi nővéreket képző tanfolyamot nyit

A Szociális Testvérek Társasági október elsejével kezdődőleg nagyváradi házában (Str. Crisán 2.) egyházközségi nővéreket képző tanfolyamot nyit.

Több helyen mutatkozik az igény az egyházközségi nővérek intézményének beállítására. Külföldön, különösen Németországban, évek óta áldásosan működnek az egyházközségi nővérek (Gemeindeschwester).

Az egyházközségi nővérség egyike azoknak a pályáknak, amelyeket a fejlődésnek indult katolikus és szociális szellem teremtett meg. A „nővér” elnevezést a külföldtől vesszük át, ahol ez általános mindazoknál, akik hivatásszerűen foglalkoznak szociális munkával.

Az egyházközségi nővér a plébánia, illetve az egyházközség alkalmazottja. Feladata, hogy a plébános vezetése alatt a gyermek pasztoráció és hitoktatás, a szociális szervezés, szegényügy és család gondozás munkakörének keretében szolgálja az egyházközség érdekeit. Ez a munka voltaképpen egyik gyakorlati megvalósítása a Katolikus Akció eszméjének.

A tanfolyam képesít a felsorolt munkakörök betöltésére. Az elméleti kiképzés októbertől júniusig tart. Ezt követi egyévi gyakorlat részben kórházi szolgálatban. Az elméleti év befejezésével állást foglalhatnak. Az oklevelet azonban csak a gyakorlati év sikeres befejezésével kapják meg.

A tanfolyamra való felvétel feltételei: 1. korhatár 18 évtől 30 évig, 2. tanítónői vagy óvónői oklevél, érettségibizonyítvány. Ennél alacsonyabb képzettséggel csak kivételes rátermettség esetén lehet felvételt nyerni, 3. tandíj havi 200 lei, bentlakók ellátási díja 1000 lei, 4. a felvételt az egyházközségi nővéreket képző tanfolyam vezetésétől kell kérni. Oradea-Nagyvárad, Str. Crisán 2.

A kérvényhez csatolandó az iskolai végzettségről szóló bizonyítvány, illetve oklevél, orvosi bizonyítvány, hogy az illető fertőző betegségben nem szenved és ajánló levél a plébánostól.

A felvétel kérelmezésének határideje szeptember 20.

Magyarok! Olvasdátok és terjesztétek a legősibb magyar napilapot az **Erdélyi Lapok** at

segélyek nyújtása stb., éppoly nagyjelentőségűek azok a lehetőségek, amelyek a szövetkezetek a munkásság társadalmi helyzetének emelése, erkölcsi nevelése terén adnak, egyszóval azok a szociálpolitikai fontosságok, amelyekről előadásomban már szólottam. A szövetkezetek nemesítik meg és töltik meg etikai tartalommal azokat a küzdelmeket, amelyeket a munkásságunk sorsa jobbrafordulásáért a mai kapitalizmus önzése és profitszellem ellen kell vívnia. Az agrárproletáriátus számára a földmunkás' és földbérli, az ipari proletáriátus számára pedig a közös műhely és a munkavállaló szövetkezetek még a fogyasztási szövetkezeteknél is nagyobb mértékben járulnak hozzá a szociális bajok megszüntetéséhez.

A katolikus alapon megindítandó szövetkezeti szervezkedés iránt a legnagyobb bizakodással és reménnyel lehetünk eltelve. A gyakorlat ugyanis azt igazolja, hogy a szövetkezetek működése akkor válik legkönnyebben eredményessé, ha a tagokat a szövetkezeti szálakon kívül más közösségi szálak is összefűzik, azaz megvan a tagrétegnek bizonyos mérvű homogenitása, amelyet a közös foglalkozás, azonos vallás stb. adhatnak meg.

Miként mindezek mutatják, katolikus munkának szociális és gazdasági törekvései között mindenütt, mint leghathatósabb segítő társ van mellettünk a szövetkezeti mozgalom. A szövetkezeti eszme, amely keresztény és nemzeti irányt jelent, egyformán teszi katolikus és faji kötelességünk, hogy melléje álljunk. Meggyőződésem, hogy nyomorúságunk s magunkra hagyottságunk mai napjaiban ezzel tehetünk legtöbbet népünk felemeléséért és híven teljesítjük kötelességünket Istennel szemben, aki a „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat” parancsát hagyta ránk.

Iskolai nyomtatványok.

Iskolaigazgatók szíves figyelmébe!

1. Protocolul de inscriere	egy drb lei 3.—
2. a) Dovada	0.50
2. b) Declarație	0.20
2. c) Adeverință	0.20
3. Reg. de prezentă román és román-magyar szöveggel, elemi iskola részére	1.50
4. Reg. de prezentă román szöveggel elemi iskola részére	2.50
5. Reg. de prezentă óvoda részére román szöveggel	3.—
6. Reg. de absențe și clasificare, óvoda részére	3.—
7. Reg. de absențe și clasificare elemi iskola részére, román-magyar szöveggel	4.—
8. Reg. de absențe și clasificare elemi iskola részére, román szöveggel	2.50
9. Reg. de prezentă középiskola részére, román szöveggel	2.50
10. Materia lectiei, középiskola részére	2.50
11. Catalogul clasei, középiskola részére	2.50
12. Matricula román-magyar szöveggel, elemi iskola részére	2.50
13. Matricula, román szöveggel	2.—
14. Bugetul școlar elemi iskola részére	3.—
15. a) Matricula școlară középiskola részére (Ministerul instr. felírassal)	1.25
15. b) Matricula școlară középiskola részére	1.25
16. a) Testimoniu școlar elemi iskola részére	1.25
16. b) Certificat școlar román szöveggel elemi iskola részére	1.25
17. Stat personal	6.—
18. Stat personal	4.—
19. a) Adeverință	1.—
19. b) Act de angajament	3.—
20. Iskolai évről jelentés (újabb összeállítás) elemi isk. részére	3.—

Kaphatók ezen a címen:

„Erdélyi Lapok” kiadóhivatala

Kormányválság híre futott szét Szinajából hétfőn délelőtt

Sürgős minisztertanács a szinajai pályaudvaron. Vaidát délben fogadta a király

Sinaia. Saját tud. Hétfőn reggel 6 óra 40 perckor Sinaiaiba érkezett *Vajda* Sándor miniszterelnök, hogy audiencián jelenjék meg az uralkodó előtt. A miniszterelnökön kívül egész sereg nemzeti parasztpárti képviselő van ma Sinaiaiban, ahol egészen olyan hangulat uralkodik, mint kormányválságok idején, ha a király történetesen itt tartózkodik.

Számos miniszter utazott vasárnap és hétfőn délelőtt is Sinaiaiba. Vasárnap érkezett többek között *Mirto*, hétfőn délelőtt *Tilea*, *Buteanu* képviselő társaságában. Azonnal *Vajda* Sándor szalonkocsijába mentek, amely a sinaiai áomás egyik mellékvágányán vesztegel.

Ugyancsak Sinaiaiba érkezett vasárnap *Anghelescu*, a Nemzeti Bank kormányzója is, akinek jelenlétéből arra következtetnek, hogy a királyi kihallgatások főtárgyát a transzfermoratórium következtében előállott pénzügyi helyzet képezi. Ezt a föltevést látszik megerősíteni az is, hogy hétfőn délelőtt *Madgearu* pénzügyminiszter is megérkezett Sinaiaiba.

A miniszterek *Vajda* Sándor szalonkocsijában értekezletre gyűltek össze és több órán át tanácskoztak. Természetesen semmi sem szivárgott ki a konferenciáról.

A tanácskozások közben *Anghelescu* bankkormányzó a királyi palotába ment, majd ismét visszatért az értekezletre gyűlt miniszterekhez.

Sinaia általában telve van olyan híreszte-

lésekkel, hogy *Vajda* még ez audiencia folyamán benyújtja lemondását.

Puiu Dumitrescu, a király magántitkára, hétfőn reggel meglátogatta *Vajdát* szalonkocsijában és egy félórával előbb kérte őt kihallgatásra, mint eredetileg az audiencia időpontja meghatározva volt.

Az ötödik német birodalmi nagygyűlés Nürnbergben

Nyolcvannégyezer rohamosztagos, kétezernyolcszáz lobogóval vonult el Hitler birodalmi kancellár előtt. A vasárnapi gyűlésnek Hitler volt egyetlen szónoka

Nürnbergből jelentik. A nemzeti szocialista kongresszus vasárnapi napján 84 ezer rohamosztagos vonult fel folytonos ágyudörgés közben, 2800 zászló alatt Hitler kancellár előtt.

A délutáni ülésen az úgynevezett nagycsarnokban óriási tömeg gyűlt össze, amely lelkesen ünnepelte *Mussolini* kiküldötteit. Ott voltak az ülésen mindazok a bel- és külföldi közéleti férfiak, akik a gyűlés előző napján is résztvettek.

Valószínűnek tartják, hogy a király ebédre tartja vissza a miniszterelnököt és csak a délutáni órákban lesz ismertté az audiencia lefolyása.

Lapunk zártakor, d. u. 3 órakor még semmi bizonyosság nem érkezett Bukarestbe.

MIT REJT A JÖVŐ?

Rafols Maria élete és jövődőlése. ::

G. L. BOUE után franciából fordítva Ara füzve 27 lei és portó.

Kapható az Erdélyi Lapok könyvosztályánál.

Nürnberg főterén díszben a nemzeti szocialisták pártkongresszusán

A megnyitáskor egyszerre szólalt meg valamennyi harang, a főutcákon óriási embertömegek hullámzóttak, az utcák zászlódiszbe öltöztek. A történelmimúltú városháza dísztermében Nürnberg városi tanácsa Liebel főpolgármesterrel az élén üdvözölte a vezért és a pártok vezető embereit.

Este fél 7 órakor érkezett meg a jelenlévők egetverő éljenzése közben *Hitler* kancellár.

Elsőnek *Hess*, a vezér helyettese lépett az emelvényre és köszöntötte a vendéget.

Kijelentette, hogy a nemzeti szocialista párt tisztában van azzal, milyen nagy jelentősége van annak, hogy ez évben első ízben jelentek meg a diplomáciai képviselvek a nemzeti szocialista párt gyűlésén.

Hitler a kommunizmusról és a magántulajdonról beszélt.

Ezután *Hitler* Adolf mondotta el nagy beszédét, amely az ülés egyetlen tárgya volt. Beszédében többek között a magántulajdonról és a kommunizmusról beszélt. Kijelentette, hogy az emberiség történelmében a kommunizmus korszaka lezárult abban a pillanatban, amikor a nép és állam alakulásának új folyamata megkezdődött. *A kommunizmus nem egy magasabb fejlődési fok, hanem a legalacsonyabb kezdetlegesség.*

— A magántulajdon fogalma — mondotta *Hitler* — elválaszthatatlanul összeforrott az emberek különféle, több, vagy kevesebb teljesítőképességével. A demokrácia beismeri ugyan, hogy nem minden ember képes egy birtok, vagy egy gyár igazgatására, de ugyanakkor ünnepélyesen kijelenti, hogy mindenki képes az állam igazgatására, vagy az igazgatás megalapítására.

Ez önmagának ellentmondó elv, mert az emberek vagy mindnyájan egyformán tudnak igazgatni egy államot és akkor a tulajdonjog fenntartása igazságtalan és buta, vagy nincsenek abban a helyzetben, hogy a nemzet közös anyagi és kulturális tulajdonát közös igazgatásba vegyék és akkor még kevésbé képesek az állam együttes kormányzására.

— A nemzeti szocialista mozgalom más népeket is hozzásegített ettől a népbetegségtől való megszabaduláshoz.

Hitler este repülőgépen visszautazott Berlinbe.

A kancellár beszéde után a jelenlévők a Deutschland himnuszt énekelték el, majd *Hitler* eltették.

Ezután *Hess* befejezettnek nyilvánította a nemzeti szocialista párt ötödik birodalmi nagygyűlését.

Este nagy tűzijáték volt.

Hitler este 10 órakor repülőgépen távozott Nürnbergből. Göbbels kíséretével este 9 órakor autón hagyta el Nürnberget.

A KATOLICIZMUS diadalmas erének, mérhetetlen nagyságának és végtelen szépségének MEGKAPO TUKRE a KATOLIKUS LEXIKON.

Miért kellett az Erdélyi Magyar Írói Rendnek megalakulnia?

Vasárnapi számunkban dr. Schmidt Béla marosvásárhelyi főorvos, lapunk munkatársa „Miért alakult meg a kontra Helikon?” címen általános feltűnést keltő cikket írt. Erre Tabéry Géza író az alábbi választ küldötte, amelyet az audiaturo et altera pars elvénél fogva egész terjedelmében közlünk.

Az Erdélyi Lapok vasárnapi számában dr. Schmidt Béla marosvásárhelyi orvos, a lap munkatársa cikket írt *Miért alakult meg a Kontra-Helikon?* címen. A cikk írója foglalkozik az Erdélyi Magyar Írói Rend megalakításának előhívó mozzanataival, amelyek között elsősorban azt említi meg, mintha az *Írói Rend* egyéni sérelemből, különösen Berde Mária egyik kéziratának ki nem adása miatt indult volna útjára. Bár maga Schmidt Béla dr. szegezi le, hogy *semmiképpen sem tudunk az ügy kulisszatitkaiba bepillantani*, — mégis e cikk alkalmas arra, hogy egészen ferde, alighanem a Szépműves Céh oldaláról származó információk alapján világítsa meg az Erdélyi Magyar Írói Rend keletkezésének körülményeit.

Anélkül, hogy Schmidt Béla jóhiszeműségét e cikk megírásában akár csak egy pillanatra is kétségbe akarnánk vonni s egyesgyedül attól a céltől vezéreltetve, hogy az Erdélyi Lapok közönsége tisztán és világosan lásson e kérdésben, vagyok kénytelen Berde Mária távollétében mint az Emir egyik alapítója lehetőleg szárazon ismertetni a körülményeket, amelyek között az Erdélyi Magyar Írói Rend megalakult. Nem került volna ez ismertetésre sor, ha az Emir elindulásának félremagyarázóit nem akadnak.

Kezdjük el mingyárt ott, hogy az Erdélyi Magyar Írói Rend megalakulásával semmiféle Kontra-Helikon létre nem jött. Más a Helikon és más a Szépműves Céh, ezt éppen a Helikon hangsúlyozta ki számos alkalommal, olyan formában, hogy a Helikon az erdélyi íróknak mintegy irodalomparlamentari fóruma, a Céh pedig üzleti vállalkozás. Az Erdélyi Magyar Írói Rend tagjai nem is váltak ki a Helikonból, amikor új könyvkiadóvállalatuk szervezését megindították, csupán az Erdélyi Szépműves Céhet, az üzleti vállalatot hagyták ott, miután onnan őket kikeresítették s alakították a Céh helyett maguknak más lehetőséget megnyitkozásaikra. A marosvácsi vendéglátó ház szeretetét ne feltse senki az *Írói Rend* tagjaitól, hiszen éppen e szeretet következménye volt az, hogy az *Írói Rend* megalakulása olyan formák között ment végbe, ahogyan az történt, amikor a Céh részéről már elviselhetetlen sérelmek érték sorozatosan az erdélyi írókat és az erdélyi írók javarészeben csordullig betelt a türelem pohara.

Hogy az *Írói Rend* semmiesetre sem a Helikon bomlasztására irányult, annak bizonyítékául elég lesz felemlíteni a következőket:

Az idén megtartott marosvácsi összejövetelen maga Kemény János báró, a Helikon lelkes, áldozatkész házigazdája kérte az összejövetel legelső óráiban az egybegyűlt írókat, hogy ne tekintsek magukat a ház vendégeinek abban az értelemben, hogy a bennük élő sérelmeket elhallgassák, hanem teljes őszinteséggel pakkoljanak ki. *Felolvasta ugyanekkor Kemény János báró többek között Reményik Sándornak és Áprily Lajosnak leveleit is, amelyekben e két kitűnő író társunk a legszertebebb és legjogosabb aggodalmainak ad kifejezést abban az irányban, hogy az erdélyi irodalom végképpen bele fog bukni a megsemmisülésbe, hogy ha az irodalom szervei tovább is úgy irányítják a dolgokat, mint egyidő óta tapasztalták. Sem Reményik Sándornak, sem Áprilynak ez az aggodalma nem a marosvácsi ház ellen, hanem a Céh-vel szemben állott fenn.*

Julius hetedikén este, vacsora után Mak-

kai Sándor elnökle mellett a Helikon egy szűkebbkörű bizottságot küldött ki annak a kérdésnek bevizsgálására, hogyan lehetne a Céh körül felbujrázott írói elégedetlenségeket megszüntetni? Ebben a bizottságban Makkain kívül Bánffy Miklós gróf, Berde Mária, Kovács László, Ligeti Ernő és én vetünk részt. Eppen nekem nehéz e bizottsági ülésről azzal a teljes nyíltsággal beszélnem a nagyközönség előtt, amely nyíltság egycsapásra a napnál fényesebben világítaná meg a helyzetet, miért volt szükséges az *Írói Rend* megalakítására. Arra szorítokozom csupán tehát, hogy ezen az éjjelen túl kinyúlt ülésen tisztelettel azt a nyílt kérdést intéztem Bánffy Miklós gróf excellenciájához, hogy *jelenleg ki az az úr, aki az Erdélyi Szépműves Céhet jogilag és anyagi tekintetben képviseli s aki bizonyos kérdésekben, követelésekben felelőségre is vonható?* A kegyelmes úr meg is adta a választ: — Kovács László, a Céh lektora. Kovács László a Céh lektora, a Szépműves Céhek mint betéti társaságnak egyetlen beltagja tehát az, aki jogi nyelvről köznapi nyelvre lefordítva: *képviseli a Céhet minden anyagi vonatkozásban.* Ennek a kérdésnek tisztázására azért volt szükség, mert az *Írók nagyrészeinek súlyos anyagi természetű követeléseik vannak a Céhvel szemben*, amiket az írók egyrésze szeméremből nem akar törvény előtt érvényesíteni, másik része törvényes eszközöket kíván igénybevenni, de minthogy anyagiilag a törvény szerint csakis a vagyontalan Kovács László, a lektor lehet felelősé, ez a lépés sok reális eredménnyel nem kecsegtet.

Az írók elkeseredése érthető volt anyagi okok miatt, mert hiszen *ugyanakkor, amikor a Céh pusztán személyi adminisztrációra évente háromszézer lejt költ el, még sem legrésze megselekedni azt, hogy írói követeléseket évekig visszatart. Elvégre Erdély és Magyarország olvasótáborra nem azért olvassa és veszi az erdélyi írók könyveit, hogy abból elsősorban Kovács Lászlónak legyen nyugodt, úri egzisztenciája, hanem alighanem azért, hogy Erdélyi írói ebből valahogyan megéljenek.*

Schmiedt Béla Kuncz Aladár idézte cikkében. Nos, Kuncz Aladár életében nem is alakulhatott volna *Írói Rend*, mert erre nem lett volna szükség. *Kuncz Aladár író és gentleman volt egy személyben, az ő lelkiismerete azokat az abuzusokat, amelyek ma levakartatatlannal tapadnak a Céh-hez, el nem viselhette volna.* Kovács Lászlónak azonban — szemben Kuncz Aladár írói és gentleman kvalitásaival — egyetlen kvalifikációja a lektor-

ságra és a Céh anyagi ügyeinek vezetésére az, hogy: *sógora annak a Kádár Imrének, aki a kolozsvár-nagyvárad szinjátszást tönkretette s akiről tudvalevőleg az Erdélyi Lapok is megírta, hogy hazudozik és becsületszavában sem hisznek már.*

Természetesen ennek a vezetésnek Erdély legjobb írói nem tudnak tovább parirozni. Bánffy Miklós gróf a marosvácsi Bizottsági ülésen tett ugyan egy javaslatot arra, hogy szervezzük vissza a Céhet részvénytársasági formában, a helikoni írók köztulajdonába, de ennek keresztülvitelére mindenkit megnyugtató biztosítékot nyújtani nem tudott. Ennek következtében az említett bizottsági megbeszélés lényegi eredmény nélkül ért véget és másnap, július 8-án este a *Helikon plénuma előtt Berde Máriával közösen az Írói Rend nevében az alábbi nyilatkozatot tettük:*

„Tisztelettel van szerencsénk a Helikonnak bejelenteni, hogy folyó év május 14-én Kisjenőn, Arad megyében *Erdélyi Magyar Írói Rend* néven néhányan helikoni írók mozgalmat indítottunk, amelynek célja az erdélyi területeken szellemi életünk intenzívebb megnyilatkozása érdekében előadások tartása, továbbá egy könyvkiadóvállalat létesítése lesz, miután az *Írói Rend* tagjai a Szépműves Céh vezetésében utóbbi időkben úgy a szellemi autoritás, mint az őket megnyugtató anyagi és adminisztratív rátermettség teljes hiányát a legsajnálatosabban voltak kénytelenek tapasztalni. Amikor e bejelentésünket az *Írói Rend* részéről a Helikonnal szemben fennálló minden szeretetünk és tiszteletünk fenntartásával megtesszük, kérjük a Helikonban tömörült írókat az *Írói Rend* munkásságának támogatására és bejelentésünk szíves tudomásulvételére.”

Az *Írói Rendnek* ezt a nyilatkozatát a *vécsi Helikon* egyetlen szó ellenvetés nélkül vette egyhangú tudomásul. Hol van tehát a Schmidt Béla dr. cikkében nekünk imputált bomlasztás a Helikon ellen?!

Hogy Berde Máriának külön sérelmei voltak a Céhvel szemben? Hát igen! Voltak! Lehetek! Ez a sérelem csak nem vonhatta maga után azt, hogy Berde álszeméremből megállítsa az *Írói Rend* megalakulását!

A *Helikon* megszületésében Berde Máriaé volt Kemény János után a legfőbb szerep. Az egész *Helikon* Berde agyában fogamzott meg. Bizonyára nagy oltai lehettek, hogy a Céhvel szemben éppen a Helikonon neki is elsősorban kellett fellépnie, ami nem volt egészen kényelmes feladat egy vendéglátó háznál. En annyi tudok Berde könyvének a Céh részéről történt visszaütéséről, hogy *Berde kéziratát a Céh becsülettel végig sem olvastatta.* Hogy Berde Mária, aki legalább van az az egyéniség Erdélyben, mint Kovács László — legalább annyit érdemelt volna meg, hogy a könyvét hozzáértő írói egyéniségek elolvassák, az iránt nem hiszem, hogy sok kétséget támasztana Erdély és Magyarország olvasópublikuma.

Végül csak még egy utolsó megjegyzésem volna Schmidt Béla dr. cikkére. Schmidt Béla kétségbevonja annak lehetőségét, hogy az *Erdélyi Magyar Írói Rend* ha elindítja könyvsorozatát, tényleg fog tudni nyújtani háromszáz leiert évente három kötet könyvet és két ingyen előadást olvasóinak azon a nyolc-tíz helyen, ahol Erdélyben legalább huszonöt előfizetője akad.

Erre a kétkedésre csak egy válaszuk van: *Mi hazudni nem szoktunk.* Amit ígérünk, azt be is tartjuk. Tekintve, hogy személyi adminisztrációra nem vesszük igénybe a közönség pénzét háromszézer leiei, már háromszézer leit eleve megtakaríthatnánk. De megnyugtatom Schmidt Béla doktort: *egész rezsink ki fog jönni alig valamivel többől, mint a Céh személyi adminisztrációjára felhasznált évi háromszézer leinek a fele.* És ebben az összegben benne lesznek útiköltségeink is, az írók tisztességes honoráriuma is. És rajtunk kívül, akik láthatók vagyunk a szervezési munkákban, velünk vannak Erdély mindazon írói közül legelőbbsen, akiknek tisztessége több, mint a Céhírodának — elismerem — igen tekintélyes fizetése! *Tabéry Géza.*

Ifjusági jellemnevelő könyvsorozat

FÓTH I.: A művelt ifju	Amatőr kötés,	250 lap	—	—	115 lei
" " : A jellemes ifju	Amatőr kötés,	242 lap	—	—	115 lei
" " : A pallásos ifju I. köt.	Amatőr kötés,	222 lap	—	—	115 lei
" " : A pallásos ifju II. köt.	Amatőr kötés,	218 lap	—	—	115 lei
" " : Krisztus és az ifju	Amatőr kötés,	254 lap	—	—	150 lei
" " : Dohányozol?	Amatőr kötés,	40 lap	—	—	20 lei
" " : Ne igyál!	Amatőr kötés,	60 lap	—	—	25 lei
P. OLASZ S. J.: Fru, légy férfi!	—	—	—	—	30 lei
P. OLASZ S. J.: Az új férfi	—	—	—	—	30 lei

„Erdélyi Lapok” könyvszótálya.

HIREK

Központi szerkesztőség:
Oradea—Nagyvárad, Str. Regele Carol II. 5
Telefon: 27.

Felöltszerkesztő: **Perédi György**

Kolozsvári szerkesztő: **dr. Sul yok István**
Csal. Piacja Ujiril 13. — Telefon 502.

Görög Demeter halála

1833
szeptember
5.

Hajdudorogon született (1760) és a kis mezővárosból magas polcokig emelkedett s a magyar kultúrhistoria egyik legértékesebb alakjává nőtt Görög Demeter. Író volt és újságíró, lelkében a magyar nép, a magyar nyelv rajongó szeretete élt s amíg Bécsben iskoláit végezte, kénytelenül magánoktatással kereste kenyerét. Több főúri családnál is működött, mint nevelő, olyan sikerrel, hogy Ferenc király fia, József királyi herceg nevelőjévé, majd a trónörökös főnevelőjévé nevezték ki. 1824-ben vonult nyugalomba: azzal a boldog tudattal, hogy a császárvárosban is igyekezett a magyar nyelv szépségeinek híveket szerezni. Bécsben nagy keresete volt, ennek jelentékeny részét a magyar nyelv és művelődés ügyének előmozdítására szentelte. Még 1789-ben magyar lapot indított Bécsben Kerekes Sámuel társaságában „Hadi és más nevezetes történetek” címen; ez a lap 1792-től már mint „Hírmondó” jelent meg és egészen 1803-ig élt, fontos hazafias missziót teljesítve. A „Hírmondó” ötvenaranyas pályadíja eredményezte a híres debreceni grammatikát is. Görög Demeter még nevelőkorában sokat utazott s csaknem egész Magyarországot bejárta. Ez útjai alatt érlelődött meg benne az a gondolat, hogy a magyarországi megyékről pontos térképet kellene készíteni. 1795-ben fiatal mérnököket vett maga mellé s ezekkel járta be Magyarországot: így készítette el a XIX. század magyar vármegyéinek legpontosabb térképeit, amelyek 1795-től 1811-ig készültek. Görög Demeter adta ki Európa térképét is, a térképezés-művészet fejlődésének törve útát. A tudományos Akadémia 1831-ben választotta tagjai közé, de már csak két évig működhetett, mint akadémikus: száz évvel ezelőtt, 1833 szeptember 5-én halt meg, gazdag, szép élet után.

Időjárás. A budapesti Meteorológiai Intézet jelentése szerint várható időjárás a következő 24 órára: Szeles, változékony idő, néhány helyen esetleg kisebb záporosó.

Szentmise a Mont Blank csúcán a nemzetek békéjéért. Rómából jelentik: Öszentsége XI. Pius pápa áldását és üdvözlését küldte Paulin apátnak, aki a Mont-Blank legmagasabb csúcán 4807 méter magasságban elmondta az első szentmisét. Paulin apátot két cserkész kísérte fel a Mont Blank csúcsára, ahol két szál deszkából összerótt oltáron az apát a nemzetek békéjéért mondott szentmisét.

Maniu Szovátára érkezik és politikai értekezletet tart. Marosvásárhely. Saját tud. Maniu Gyula Badacsonyból ma, kedden Szovátára utazik. Maniu itt fogja fogadni, hír szerint, politikai barátait s a megbeszélések több napig fognak tartani.

A csehek letartóztatták a dzsemboriról hazatért rutén cserkészeket. Ungvárról jelentik: Általános megbotránkozást keltett, hogy a budapesti cserkész-dzsemboriról hazatért rutén cserkészeket a rendőrség letartóztatta. A rutén cserkészeket azzal vádolják, hogy Budapesten, de útközben is ukrán propagandát fejtettek ki.

A nyomor miatt lelőtte feleségét s öngyilkos lett egy pesti ügyvéd. Budapestről jelentik: Két tós halálos öngyilkosság történt hétfőn délelőtt Budapesten. Dr. Pikler Mór ügyvéd lakásán revolverrel fölbeltette feleségét, majd önmagával végzett. Mindketten meghaltak. Búcsúlevelében az ügyvéd azt írja, hogy nyomoruk fölötti elkeseredésükben, közös elhatározással követték el az öngyilkosságot.

Maniu teljes cselekvési szabadságot adott hiveinek

Boila Zachariás lemondott a „Patria” főszerkesztőségéről

Bukarest. Saját tud. Ismertettük a Badacsonyban járt Demostene Botez jasi nemzeti parasztpárti képviselő nyilatkozatát, amely az egész politikai közvéleményben nagy feltűnést keltett. A Maniu Gyulának tulajdonított nyilatkozatot, mint előre látható volt, utóbb egészében megcáfolták. Ennek ellenére beigazolódtak látszik Maniu ama kijelentése, hogy a visszavonult pártvezér teljes cselekvési szabadságot adott közvetlen hiveinek. Pavel Pavel, az ifjú nemzeti szocialisták egyik vezére a parlamenti szünet ellenére is benyújtotta interpellációját a képviselőház elnökségéhez a

Seletzki-ügyben és abban nyílt vádakkal illeti azokat, akik szerinte kompromittálni akarták Maniut. „Megkísérelték — így hangzik az interpelláció — hogy jogi terrorral politikai térre helyezték át a Seletzki pert és tönkre akarták tenni egy politikust azáltal, hogy egy rágalmat igyekeztek a per döntőfontosságú anyagává tenni, e célból számos kényszerítő eszközt alkalmaztak és mindenáron azt a látszatot szertették volna kelteni, hogy bizonyítékok szólnak Maniu ellen.” Azzal fejezi be interpellációját Pavel Pavel, hogy kéri a hadügyminisztert, indítson szigorú vizsgálatot az ügyben.

Boila Zachariás röpiratát elkobozták

A Maniu-hívek felszabadult cselekvési szabadságának másik még nagyobb feltűnést-keltő eredménye Boila Zachariásnak, a Patria volt főszerkesztőjének és Maniu unokaöccsének a kiáltványa, amelyet a maniuista csoport vezetőembere Erdély összes városaiban terjesztetni próbált, de a hatóságok elkobozták. Utóbb az óra a címe a röpiratnak és az alkotmányos rendszer visszaállítását követeli. Kétségtelen, hogy Maniu unokaöccsének az elkeseredés adta a kezébe a tollat. Boila vasárnap levelet írt Vaidának, amelyben lemond a Patria-nál viselt főszerkesztői állásáról. A Dimineata

nem hiszi, hogy Boila az izzóhangú, személyeskedő röpiratot Maniu tudtával adta volna ki, mert Maniu nem szállhat le arra a színvonalra, amiben a röpirat mozog. De ezt meg erősítette Maniu is, aki a Dimineata munkatársának kijelentette, hogy Boila függetlenül adta ki nyilatkozatát, de elismerte, hogy teljes szabadságot adott hiveinek, ami hadüzenetnek, a nyílt harc bejelentésének tekinthető a kormány ellen. Keddre valószínűleg összehívja Vajda a pártvezetőséget, hogy Boilát kizárják a pártból. Vajda erélyes intézkedéseket készül foganatosítani.

Ausztriában bevezetik a halálbüntetést. Bécsből jelentik: Egyik alsóausztriai parasztyűlésen Dollfuss kancellár nagy beszédet mondott. Dollfuss többek között hangsúlyozta, hogy Ausztria és Németország között csak akkor lehetséges a kiegyezés, ha Németország a jövőben nem avatkozik bele Ausztria belügyeibe. Az osztrák kancellár beszéde után Reiter alsóausztriai tartományfőnök reményét fejezte ki afölött, hogy a jelenlegi parlamentet nem hívják össze s a parlamenti rendszert egészen más alapokra helyezik. Reiter ezután a halálbüntetés bevezetése mellett foglalt állást. Tekintve, hogy az alsóausztriai tartományfőnök beszédét Dollfuss is végig hallgatta, úgy hiszik, Reiter a kancellár intenciói szerint beszélt s tulajdonképpen az ő terveit tolmácsolta.

Másfélmilliót költenek a biharmegyei utak és hidak javítására s a turisztika fellendítésére. Bihar megye állandó választmánya dr. Chirila Gusztáv alispán elnökle alatt ülést tartott. Tekintve, hogy az új közigazgatási törvény értelmében az állandó választmány csaknem teljes hatáskörét elvesztette, a napirenden csak gazdasági természetű ügyek szerepeltek. A Vaskóh—Câmp-Moneasa, Ujlak—Hagymádfalva, Kerekes—Széplak, Dés—Tenke—Belényes, Feketebátor—Belfir—Poklostelek és Szalonta—Tenke—Venter községek megyei útjainak és hidjainak javítására az állandó választmány összesen 1,371.032 leit szavazott meg. Az egyre jobban fellendülő biharmegyei turisztika, illetve az elhanyagolt, járhatatlan hegyi- és turistautak javítására s az útjelző táblák stb. készítésére az állandó választmány 100 ezer leies rendkívüli hitelt nyitott, hogy a munkálatokat jövő tavaszig elkészíthessék.

Megszökött a nagybányai erdőgondnokság sikkasztó pénziárosa. Nagybánya. Saját tud. Hónapokkal ezelőtt az erdőgondnokság pénztárából eltűnt egy aktatáska 250 ezer lejvel. Illés Sándort, a pénztárnokot gyanúsították, akit le is tartóztattak és a szatmári ügyészségre kísérték, ahonnan 20 ezer lei kaució ellenében szabadon bocsátották. A királyi ügyész a szabadonbocsátást megfellebbezte és a nagyváradai Tábla a fogvatartás mellett döntött. Illés vagy előbb értesült a Tábla határozatáról, vagy élt a gyanúperrel, de mielőtt ismét elfoghatták volna, eltűnt. Utóbb kiderült, hogy utlevelét készen tartotta a menekülésre. Körözőlevelet bocsátottak ki ellene. Valószínűen a pénzzel együtt külföldre szökött.

Nagybánya fej nélkül. Saját tud. Megirtuk, hogy Nagybánya polgármestere, dr. Bohatiel Janos lemondott és elfájt az a helyzet, hogy se polgármestere se tanácsa, se ideiglenes bizottsága nincs a városnak. A nagy tanácsot szombat estére hívták össze, de távolmaradtak a tanácsosok, csak egy páran jelentek meg. Az a hír terjedt el, hogy a nemzeti parasztpárt hét tanácsosa is lemond és ez az egész tanács bukását jelentené. A megyei prefektus pár hete felülvizsgálta a városházát és több kifogásolni valót talált, különösen, hogy bukaresti utjára a polgármester 220 ezer leit költött. Allítólag ez is oka lenne a polgármester lemondásának.

Titokban temették el Lessing holttestét. Marienbadból jelentik: Annak ellenére, hogy Lessing professzor temetésének időpontját az esetleges tüntetésektől tartva, a hatóságok mindvégig titkolták, — az egyetemi tanár vasárnap déluáni temetésén nagyon sok ember vett részt. A virágoktól elborított koporsón ott volt a cionista zsidó munkásság koszorúja s a halott feje alá palesztinai földet helyeztek. Lessing professzor végrendelete szerint a temetésen csak imák hangzottak el és senki sem mondott gyászbeszédet.

Öt halál gombamérgezés miatt. Nagybánya. Saját tud. Hosszúfalu községben szerdán Polosz Tódorné 22 éves fiával gombát szedett és vacsorára megették. De ettek belőle Polosz Györgyné és Polosz László is. Még aznap este gombamérgezésben mindnyájan rosszullettek és szombaton Polosz Tódorné és fia, vasárnap Polosz Györgyné meghaltak, Polosz László haldoklik.

Zürichi zárlat. Párizs 20.27 háromnegyed, London 1716.32, Newyork 358, Brüsszel 72.20, Milánó 27.25, Madrid 43.20, Amszterdam 208.40, Berlin 123.32 fél, Bécs 72.87, schilling 58.80, Prága 15.33 fél, Varsó 57.85, Belgrád 700, Bukarest 308.

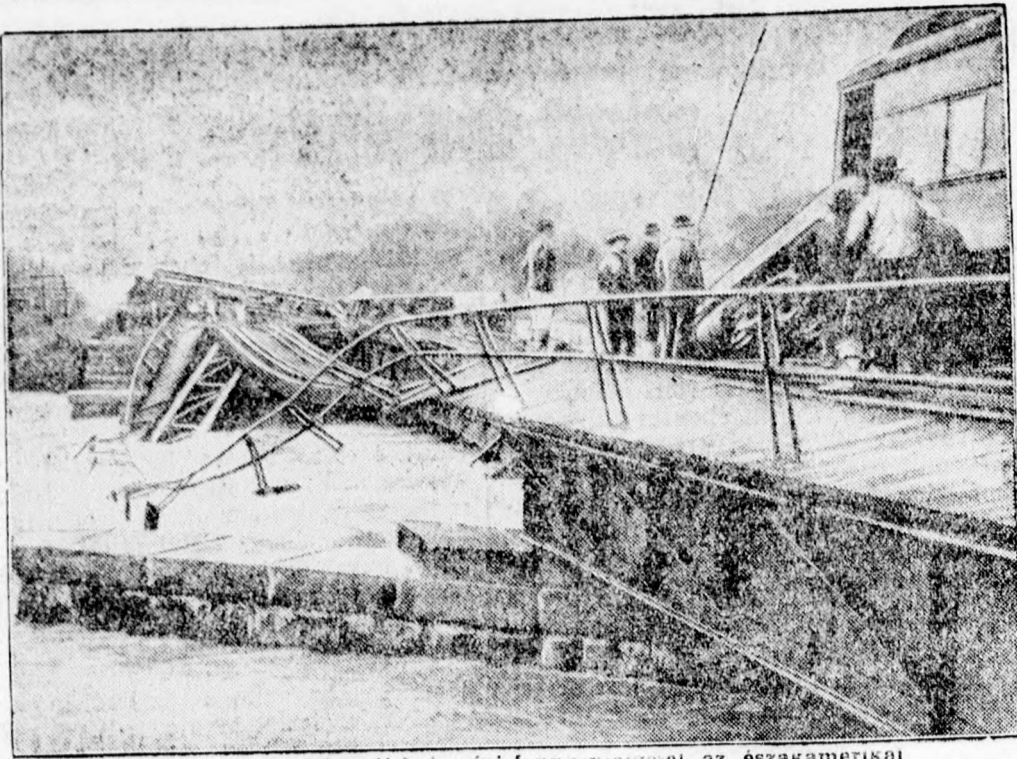
TRIKÁL JÓZSEF

AZ ÚJ EMBER

NOVA CREATURA

Ára füzve 150 lei.

Kapható:
az Erdélyi Lapok könyvosztályánál.

Első Európába érkezett helyszíni felnyespróvetel az északamerikai orkánkatazstrófáról

Cheverley mellett (Maryland államban) az orkán felszakította az egyik vasúti hidat. A Newyork—Neworleans közötti expressz-vonat épen akkor robogott keresztül rajta és a mélységbe zuhant. A vasúti kocsik pozdorjává zúzódtak, igen sok a halott és súlyos sebesült, a kár meghaladja a tízmillió dollárt.

Az érdekelt előfizetőink szíves figyelmébe. Felkérjük t. előfizetőinket, hogy hátralekös és esedékes díjaikat címünkre átutalni sziveskedjenek, nehogy lapunk küldése ennek elmulasztása esetén, akadályba ütközzék.

A csehek nagy magyarellenes tüntetést rendeztek Pozsonyban. Pozsonyból jelentik: Pénteken este és egész éjszaka újabb magyarellenes tüntetések színhelye volt Pozsony. A diákság, amely már régóta készült tüntetésekre, az egyik moziban meg akarta akadályozni a „Kék bálvány” magyar nyelvű előadását és ezért petárdákat és rakétákat gyújtottak meg a nézőtérben, hogy pánikot keltsenek. A közönség azonban bámulatos nyugalommal viselkedett, egyáltalában nem ijedt meg, hanem a humors oldaláról fogta fel a dolgot. Mindenki a helyén maradt és nyugodtan megvárta, amíg a kudarcot vallott tüntető diákok elhagyják a mozit. A diákok magyargunyuló megjegyzésekkel is megkísérelték kihozni a közönséget nyugalmából, azonban ez sem sikerült, mert az elhangzott gunyulódásra a közönség csupán nevetéssel felelt. A rosszul sikerült moziattak után mintegy 150 diák verődött össze és tüntető menetbe fejlődve, végigjárta a főbb utvonulatokat. Ez a zajos és magyar szidalmazással összekötött séta a késő éjszakai órákig tartott. Amerre a tüntetők elvonultak, mindenfelé megrongálták a magyarok cégtábláit. Közel kétszáz cégtáblát rohamoztak meg a diákok és azokat vagy teljesen összetörték, vagy pedig vörös fedőfestékkel bemázolták rajtuk a magyar neveket. A kereskedőkön kívül sok magyar orvos, ügyvéd és mérnök tábláit pusztították el.

Nagyváradon is megkezdődött a kormány búzavásárló akciója. A kormány az ország egész területére kiépítette már azt a szervezetet, amelynek feladata a búzaárak esésének állami bevásárlások útján való ellensúlyozása. Beavatott forrásból nyert értesülésünk szerint a kormány a Nagyváradon és Biharmegyében eszközözendő bevásárlásokkal a „Federala Crisul” szövetkezeti céget hívta meg, amely már eddig is tekintélyesebb mennyiségű vásárlásokat bonyolított le. Ennek tulajdonítható részben, hogy a búzaárak hajlandóságot mutatnak a 310—330 lei körüli stabilizációra. A hétfői gabonapiac nagyobb felhozatal, de aránylag lanyha kereslet mellett folyt le. Érdekes tünet, hogy jelentékenyebb vásárlások leginkább a Bánság részére történnek, ahol a terméseredmények a bihariaknál lényegesen kedvezőtlenebbek. A helyzet tehát az, hogy míg tavaly a Bánság volt Bihar kenyérmagátára, most fordított viszonylatban a rekordterméssel dicsekvő Bihar vette át ezt a szerepet.

A. Sumner Welles, Molej utóda,

aki eddig az Egyesült Államok kubai követe volt, Molej lemondása után az Egyesült Államok összpárlamentjének államtitkárává nevezték ki.

Temesvár egyelőre csak Studiót kap. Saját tud. Muntean mérnök, a rádiótársaság vezérigazgatója tanácskozásokat folytatott Gábor Liviusz dr főpolgármesterrel. A rádiótársaság terve szerint a nagy nemzeti leadó állomás Brassóban lesz amellett, hogy a bukaresti is fenntartják. Studiók lesznek Kolozsváron, Temesváron, Jassiban, Csernovitzban és Kisenevben. Ezek telefonon közvetítik előadásait a leadóval. Temesvárról már a jövő hónapban várnak előadásokat, legkésőbb november elsejétől kezdve. A városnak mindössze megfelelő helyiséget kell rendelkezésre bocsátania. Ha a brassói nagy leadó elkészül, az itt lévő kis leadó Temesvárra kerül, úgy, hogy a Bánságban mégiscsak lesz leadóállomás is.

Harc az álhirlapírók ellen. Budapestről jelentik: Az álhirlapírókról és zsaroló hirlapírókról megjelent hirlapi közleményekkel kapcsolatban dr Boros László, a Magyar Ujságírók Egyesületének főtájkára, dr Hécey Péter rendőrtanácsossal, a rendőrségi sajtóiroda vezetőjével felkereste Kalmár Béla főkapitányhelyettes, hogy megbeszélhessék azokat az intézkedéseket, amelyek a rendőrségnek és a Magyar Ujságírók Egyesületének az álhirlapírók elleni küzdelmért eredményesebbé tehetnék. Mindenekelőtt megállapodtak abban, hogy a rendőrség utlevélosztálya a jövőben az ujságírói foglalkozást kizárólag a Magyar Ujságírók Egyesületének hivatalos igazolványa alapján vezeti be az utlevelekbe. Ezt be kellene vezetni nálunk is.

Alnéven folyik a Szajna. N. C. Roche tanár, francia geográfus arra a megállapításra jutott, hogy Párizson keresztül nem a Szajna, hanem az Yonne folyik. Montereau város mellett, a két folyó egybeömlésénél, az Yonne szélessége száz méter, hódott a Szajna szélessége csak 70 méter. Az Yonne vízmennyisége forrásánál is, a két folyó összefolyásánál is jóval felülmúlja a Szajna vízmennyiségét. Roche tanár, aki a fentiek alapján nyilvánvalónak tartja, hogy nem az Yonne ömlik a Szajnába, hanem megfordítva — javaslatot tett a Francia Földrajzi Társaságnak, hogy a két folyó elnevezését Montereau-tól kezdve cseréljék fel.

Nagyértékű képeket loptak egy ósrégi bajmóci kastély-kápolnából. Nyíróról jelentik: A Csehszlovákiában levő ósrégi bajmóci várkastélyból öt értékes oltárképet loptak el kilencmillió lei értékben. Az oltárképek a várkastélyban álltak és a következők voltak: Madonna a gyermek Jézussal, Szent Jakab, Szent Jeremiás, Keresztelő Szent János és Alamizsnás Szent János. A képek a XIV. század elejéről valók és az olasz Orcagnia művei. Ennek az olasz művésznak tulajdonképpeni neve Andrea Cione volt. A vakmerő képlópást hétfőn délelőtt vették észre, amikor a várnagy idegeneket vezetett végig a kastélyon, hogy az oltárképek hiányzanak. A kápolnában ugyanennek a mesternek még nyolc festménye van, de ezeket a tolvajok nem bántották, amiből arra lehet következtetni, hogy utasításra dolgoztak, vagy pedig szakemberek voltak és így csak a legértékesebb műveket válogatták ki. Az ellopott művek fára vannak festve, tehát a tolvajok nem göngyölhették össze és így rejtélyes, hogy miképpen vihették el azokat, anélkül, hogy azt észrevették volna. A legnagyobb kép, a Madonna a gyermek Jézussal 177 cm. magas és megfelelően széles, de a többi kép sem sokkal kisebb. A vakmerő képtolvajoknak nyomuk sincs. A bajmóci várkastély már a honfoglaláskor fennállott. 1301-ben Csák Máté kapta meg s haláláig bírta. A várkastélyt csak 1662-ben épült s az egész kastélyt a XIX. század végén restauráltatta és újjáépíttette Pálffy János pozsonyi gróf, aki nagyértékű képtárát itt helyezte el. A várkastély pár év előtt a Pálffy család birtokából a cseh állam tulajdonába jutott s múzeumot rendeztek be termeiben.

A cseh határőrök lelőtték három magyar legényt. Miskolcraól jelentik: A Csehszlovákiához tartozó Abafalváról három legény átjött Putnokra, Magyarországra, élelmiszerért és dohányért. Amikor visszatérőben a határt át akarták lépni, — a cseh határőrök megállásra szólították fel őket. A legények azonban holmijukat eldobva, futásnak eredtek. A határőrök utánuk lőttek. A golyózápor nyomán Budrony József holtan terült el a földön, Kovacek Károlyt halálos gyomorlövéllel kórházba szállították. A harmadik legény: Mattay tudólövést kapott. Állapota reménytelen.

Kommunista heccelés piros lobogóval. Nagyváradon pár nappal ezelőtt az Aradi-út környékén izgató tartalmú röpcédulákat szórtak szét, amit később a város több más pontján is megismételték. Szombatról vasárnap virradó éjszaka ismeretlen tettesek a László műmalom épületére vörös lobogót tűztek ki. A zászlót már a kora reggeli órákban észrevették és eltávolították. Az állambiztonsági hivatal pedig nyomoz a tettes után és több gyanúsított fiatal munkást figyelnek.

Szerkesztői üzenetek

Bagoly Sándor. Kérésére igazoljuk, hogy úgy a júniusi, mint az augusztusi átutalást megkaptuk s előfizetése október 30-ig rendezve van. — **Sz. L. teológus, Gyergyószentmiklós.** Későn érkezett, a dzsemboriról szóló tudósításainkat rég lezártuk s így nem használhattuk, eltekintve attól, hogy nagyrésze már megjelent. — **R. Gy. Kudsir.** Sziveskedjék nagyobb betűvel írni, vagy nem olyan szoros sorokkal, mert az ilyen szem-s idegrontó írást a szedők nem kötelesek kiszedni. — **L. L.-né Kudsir.** Nem grafológus, hanem írásszakértő tudja megmondani. Küldje be hozzánk törvényszéki írásszakértővel megvizsgáltatniuk s választát megküldjük.

SPORT

A gyergyószentmiklósi Kolping Sportegylet nyerte meg a Kolping vándorszerleget

A gyergyószentmiklósi katolikus nagygyűlés egyik érdekessége volt a székely Kolping labdarugócsapatok második bemutatkozása. Oswald Pál, az erdélyi Kolping egyletek országos igazgatója gyönyörű ezüst Kolping-vándorszerleget adományozott ez alkalomra. Vasárnap délután a gyergyószentmiklósi pályán vívtak meg a katolikus labdarugócsapatok a serlegért. A villámtornát, amelyre csak

nem minden székely város benevezte Kolping-csapatát, nagy és előkelő közönség nézte végig. Lokody Gáspár és Kassay Lajos nagy körültekintéssel rendezték meg az erdélyi katolikus labdarugócsapatok második találkozóját. A gyönyörű vándorszerleget a gyergyószentmiklósi Kolping labdarugócsapata nyerte el. Részletes eredményeket később hozzuk.

Meglepetés a magyar profibajnokságban

Budapestről jelentik: Vasárnap bonyolították le Magyarországon az I. profiligát második fordulóját, amely máris meghozta a maga meglepetéseit. A tavalyi bajnok Újpest vereséget szenvedett a másik újpesti csapattól, a Phöbus-tól. A csapatok játékán még meglátszik a szezon eleje, de játékuken a fejlődés jelei is észrevehetőek az első fordulóhoz képest. Részletes eredmények a következők:

Budai „11” — Szeged FC 5:1 (2:1). Szombaton játszották le a mérkőzést. Góllövők Polgár (2), Röck (3), illetve Bognár. Röck játéka eseményszámra ment. A kitűnő jobbszélsőt rögtön a válogatottba is kombinálták.

Hungária — Attila 5:1 (2:1). A miskolciak csak az első félidőben bírták a kék-fehérek iramát. A Hungária a mutatott játék alapján a legesélyesebb favoritja az idén a magyar profibajnokságnak.

Újpest — Phöbus 2:2 (1:0). Az II. osztályból felkerült újdonsült I. osztályú csapat nagy meglepetést csinált. Egy pontot vett el a tavalyi bajnok lila-fehérektől. A váratlan eredményre senki sem számított. A Phöbus minden esély nélkül indult, az eldöntetlen annál nagyobb meglepetés, mivel reális játék után megérdemelte azt.

Ferencváros — III. kerület FC 3:0 (1:0). A Fradi végre összeszedte magát. Fölényes játék után győzött a magyar profibajnokság negyedik helyezettje ellen.

Debrecen:

Bocskai — Nemzeti 6:1 (3:1). A debreceni profik egyszerű játékkal hengerelték le a Nemzeti legénységét. Otthonában nagyon veszélyes a Bocskai. Gyulai, az új centerhalf (Mooré helyett) bevált. Eöri újra nagy formában van.

Megkezdődtek a torinói főiskolás bajnokságok

— Gyengén szerepeltek a magyar labdarugók és tennisezők —

Torinóból jelentik: A világ sportoló ifjúsága kiválasztotta legjobbait és elküldte őket Torinoba a főiskolás világbajnokságokra. A versenyek pénteken kezdődtek. Eddigi eredmények a következők:

Labdarugás:

A Mussolini-stadionban pénteken Olaszország labdarugói 7:1 (4:0) arányban legyőzték Lettország csapatát, míg Németország 4:2 (2:2) arányban győzött Magyarország ellen. Szombaton Magyarország főiskolás válogatottja Olaszországgal került szembe és 3:1 (3:1) arányban vereséget szenvedett. A két favorit a német és az olasz csapat.

Tennisz:

A tennisz-előmérkőzések során a magyar Ferenczy és Drjetomsky kiesett. Előbbit a csehszlovák Krassny 6:4, 6:8, 6:3, 6:2, utóbbit a szintén csehszlovák Cernock 6:3, 6:3, 9:11, 6:4 arányban verte meg. A férfi-egyesben Tüscher (német) Krassnyval (cseh), Tübben (német) Trocinnal játsziuk elődöntőt. A férfi-párosban is elvázott a magyar Ferenczy-Friedrich-pár. Cesura-Quintavalle (olasz) páros verte ki.

Uzsás.

Az összes magyar versenyzők bejutottak a döntőbe: A selejtező futamokban Székely és Csik első, Wannie II. a második helyen végeztek az 50 méteres gyorsúszásban. A 400 méteres gyorsban Lengyel és Abay-Nemes első, Szabados harmadik. Mivel azonban Szabados ideje a legjobb harmadik, ő is bekerült a döntőbe.

Kosárlabda.

Az első kosárlabdamerkőzésen Magyarország 18:16 (10:7) arányban győzött Franciaország ellen. Olaszország 23:11 arányban verte az esztekét.

Törverseny.

Hét csapat indult a főiskolai világbajnokság törőcsapatversenyében. Olaszország, Magyarország, Spanyolország, Anglia, Németország, Franciaország és Csehszlovákia. A verse-

nyeket a Bécsben már kipróbált répéche rendszer szerint bonyolították le. A versenyben 1. Olaszország, 2. Franciaország, 3. Magyarország, 4. Anglia lett. Az egyéni törben 1. Nostini (olasz), 2. Pinton (olasz), 3. Veretti (olasz), 4. Meszlényi (magyar). Dunay (magyar) hetedik, Palócz (magyar) kilencedik.

Belföldi sporteredmények:

Megkezdődött a Nemzeti Bajnokság. Bukarestből jelentik: Vasárnap délután játszották le Bukarestben az 1933-34-es Nemzeti Bajnokság első mérkőzését. A bukaresti Unirea Tricolor 3:0 (1:0) arányban győzte le a nagyszabeni együttesét. Ale Popescu (2) és Florea lőtték a gólokat.

Arad: AMTE—Ripensia 2:2 (1:1). Meglepetés a temesvári profi gyenge szereplése. Góllövők Blaskovits, Gömöri, illetve Schwartz és Raffinszky. — Kinizsi—Gloria CFR 2:0 (2:0). Góllövő Zelenák és Semler.

A kerületi bajnoki mérkőzések a következő eredményekkel zárultak: Transilvania—Unirea 2:0 (2:0). Hakoah—Soimi 4:0 (2:0). ATE—Tricolor 3:1 (2:0). AAC—Olimpia 3:0 (3:0).

Temesvár: Diákválogatott—Ilsa 4:0 (3:0). A Torinóból lekészt diákválogatott Temesváron mérkőzött az Ilsa csapatával és Sepi (2), Carte és Schilern góljaival biztosan győzött a jól játszó Ilsa felett. — TMTE—Vulturii (Temesvár) 4:2 (2:0). — Electrica—Törekvés 4:2 (1:0). — Hajduk—Unirea 1:1 (1:1).

Szilágysomlyó: Kolping—Unirea (Zilah) 1:0 (0:0). Góllövő: Andrassy.

Ploesti: Tricolor—Voivodul Mihai 2:1.

Craiova: CFR (Nagyvárad)—Generala 2:1 (1:0).

Nagyvárad: Törekvés—Mskabea 3:0 (3:0). Mihály Kupa villámtornájának döntője. — Crisana—Testvériség 9:0 (2:0).

Kolozsvár: Fellegrár—Haggibor 1:0 (1:0). **Mezőtelegd:** MSE—Feketeerdői SE 1:0.

Ambrosiana—Austria 2:1 (2:0)

Milánóból jelentik: A Középeurópai Kupa első döntőmérkőzését játszották le vasárnap Milánóban. A mérkőzést az olasz csapat nyerte 2:1 arányban. A jövő vasárnap kerül sor a második döntőmérkőzésre — Bécsben. Nem valószínű, hogy elegendő lesz ez az egygólos vezetés az Ambrosianának a végső győzelemhez, mivel az Austriának valószínűleg sikerülni fog hazai pályán a revans. Klug Frigyes bíró vezette le a mérkőzést. Meazza révén a félidőben már 2:0-ra vezetett az Ambrosiana. Specht a második félidőben csak szépíteni tudott.

Vereséget szenvedett a Vienna

Donau—Vienna 3:2 (3:1). A mérkőzést a Hohe Warten játszották. Az I. liga bajnoka meglepetésszerűen, de megérdemelten szenvedett vereséget az újdonsült elsőosztályú csapatától, a II. osztályú bajnok Donautól. Seiter és Zanner donaujátékosok az első 9 percben 3 gólt helyeztek a Vienna kapujába. Adelbrecht, a válogatott csatár már csak szépíteni tudott az eredményen.

WAC—Libertas 5:3 (2:2). A Libertas kétszer is egyenlített, végül mégis vereséget szenvedett.

VIZISPORT

Klubközi uszóverseny Aradon. Az AAC uszószerkeztálya vasárnap rendezte meg klubközi uszóversenyét a következő eredményekkel: 100 m. gyorsúszás: 1. Tóth (AAC), 2. Baloghi (A), 3. Török (A). 100 m. mellúszás: 1. Török (A), 2. Baloghi (A), 3. Szécsi (A). 100 m. hölgy mellúszás: 1. Priszli Gizella (A), 2. Raffael Eva (A), 3. Nyári Ilus (A). 50 m. gyermekúszás: 1. Schulhoff (Hajós), 2. Oravecz (A), 3. Kovácsi (Soimi). 500 m.: 1. Török (A), 2. Grosz (Soimi), 3. Tóth II. (Soimi).

Magyar uszók Perpignauban. Az UTE uszó és vízpolócsapata pénteken délután a spanyol határ közelében fekvő Perpignauban szerepelt. Az uszóverseny valamennyi számát magyarok nyerték. Vízpolóban 21 gólt lőttek. Szombaton Marseillesben versenyzett az UTE uszógárdája.

ATLETIKA

BBTE atléták sikere Bécsben. Szombaton a BBTE atléták válogatott csapata argentin versenyzőkkel együtt indultak a WAF versenyén. A verseny kimagasló eseménye, hogy Paizs (BBTE) 10.6-os idejével beállította a magyar rekordot és legyőzte az olimpiai helyezt argentin Luttit. Az első nap részletes eredményei: 100 méter: 1. Paizs (BBTE) 10.6, 2. Lutti 10.7, 3. Raggambi dr (BBTE) 10.7. **Magasugrás:** 1. Késmárki (BBTE) 180, 2. Neurohr 170, 3. Kárpáti 165. **Magasugrás női:** 1. Vértessy Katalin (BBTE) 148, 2. Gottlieb (WAC) 145. **4x100 méter:** 1. WAF 44.4, 2. WAC 45.2, 3. Hakoah 46. **BBTE (Paizs, Kovács, Szalay, Raggambi).** Kovács már messze elől vezetett, amikor elejtette a botot. Mire visszament érte, elveszett a verseny. **4x400 méter:** 1. BBTE (Szabó, Szalay, Barsi, Kovács) 3.27.6, 2. WAF 3.29, Hakoah 3.31. Egyéb eredmények: 3000 méter: 1. Oliva Argentina 9.01, 2. Fischler 9.13.2. **Gerely:** 1. Bezvoda 56.60. **200 m. női:** 1. Kohlbaoh 27.7. **3x200 m. női:** 1. WAF 1.53.2. (Osztrák rekord).

TENNISZ

Davis Cup mérkőzések.

Lipsc: A német—dán D C mérkőzést a németek nyerték 5:0 arányban. Németország tehát már megnyerte a fordulót és Olaszország és Ausztria mellett szintén kvalifikálta magát az 1934. évi Davis Cup mérkőzésekre.

Montreaux: A svájci—belga D C mérkőzést váratlan fölénytel nyerték a svájciak. A párosban Lacroix—de Borman pár győzött a svájci Aeschliman—Fischer kettős ellen, de az egyes mérkőzéseket elvesztették. A jövő évi nyolcas európai döntőbe tehát is bejutott.

KÖZGAZDASÁG

Szabó Béni képviselő nyílt levele

a vendéglősökhöz és szállodásokhoz

1. Az erdélyi vendéglősök és szállodások, azon részletesen megokolt és számszerű adatokkal felszerelt kérését, amelyben az évekkel ezelőtti a jobb gazdasági viszonyok mellett megállapított záróra-díjak cca. 40—60%-ra való leszállítását kérték, 4831—933 július 29. szám alatt terjesztettem be a belügyminisztériumba Gutu Stefanescu vezérigazgató úrhoz.

A vezérigazgató úr azt ígérte, hogy tanulmányozni fogja a kérdést és annak eredménye alapján fog eljárni. Mivel reámutattunk arra, hogy a mai magas záróra-díjak mellett a közönség még akkor sem veszi igénybe a zárórát, ha a késői órákban végződő színházi és más előadások után közszükségleti célból menne vendéglőkbe és kávéházakba és ezáltal magának a kinestárnak is kára van, remélni lehet a zárórák díjainak lényeges leszállítását.

Addig a vezérigazgató úr azt a tanácsot adta, hogy az egyes vendéglősök és kávéház-tulajdonosok kérjék külön-külön, esetleg városként a záróradíjak leszállítását, amely kéréseket méltányosan fogja elbírálni.

2. Az Erdélyi Kiskereskedők Szövetségéhez tartozó kocsmárosok és vendéglősök a rendkívül súlyos gazdasági viszonyok miatt, melynek rendjén a falusi lakosság terményei a legminimálisabb árakra estek le s így vásárló képessége úgyszólván teljesen megszűnt, az Erdélyi Kiskereskedők Szövetsége útján kérvényt adtak be nekem, amelyben az általuk fizetendő községi taxának egészben, a Brevet taxának 75%-ban való eltörlését kérik.

E kérésüket 28.728—933 aug. 25-én terjesztettem be a pénzügyminisztériumba és továbbmenőleg az általános ipari és kereskedelmi serelemek tárgyalásai rendjén a parlamentben is fogok a kérdéssel foglalkozni, mivel tudott tény, hogy ezen kocsmárosok és vendéglősök nagyrésze nem a jövedelméből, hanem saját vagyonából fizeti ezeket a súlyos taxákat, remélve azt, hogy egy jobb gazdasági időszak jön, amikor e veszteségeit kikeresheti.

3. Ugyancsak az Erdélyi Kiskereskedők Szövetsége egyik gyűlésének határozatából 90.243—933 aug. 25. szám alatt terjesztettem be az ipar- és kereskedelmi minisztériumba a kereskedők alábbi kéréseit:

Kérik, hogy kereskedő bárki csak 3 középiskolai osztállyal lehessen. Hogy a szakmát 3 évig, mint tanoncok rendszeren tanulják. Hogy a CFR alkalmazottai, akiknek útazásai díjmentesek s így lebiztosított konkurenciát csinálnak, tiltassanak el a kereskedelmi tevékenységtől.

Hogy a fővárosi nagy cégeknek tiltsák meg, hogy a tisztviselőknek részletre árúsítsanak, mivel ezáltal egy pár nagy cég a sokezer kiskereskedőtől teljesen elvonja a ma egyedül valamennyire vásárlóképes tisztviselői osztályt.

Hogy az egyes vállalatoknak tiltsák meg, hogy bonnal fizessenek s ezáltal néhány favorizált kereskedőhöz utalják vásárlási célból munkásaikat, teljesen lehetetlenné téve a vidék más kereskedőit.

Hogy az országos vásárok számát a minimumra korlátozzák és ezen vásárokon az átlatvásár napjain az idegen kereskedők semmiféle cikkeket ne árulhassanak, amiáltal a helybeli kereskedőknek kiszámíthatatlan károkat okoznak.

Hogy tiltsák meg az iskoláknak, iskolai intézményeknek azt, hogy tanszereket árúsítsanak.

Hogy tiltsák el azt, hogy a trafikok könyveket árúsítsanak.

Szabó Béni, képviselő
Brassó.

Leszállította alaptőkéjét a marosvásárhelyi Agrár Bank

Marosvásárhely. Saját tud. Szombaton tartotta közgyűlését a Marosvásárhelyi Agrár Bank, amely nemcsak Marosvásárhely, de az egész Székelyföld gazdasági életében nagy szerepet töltött be. A mai gazdasági helyzet azonban ezt az erős tőkealappal rendelkező, korrekt üzleti alapon vezetett intézetet sem kímélte meg a megrázkódtatástól. Bisztrai Farkas Alfréd vezérigazgató által előterjesztett igazgatósági jelentésből kitűnt ugyanis, hogy 12 és félmillió lei veszteséget kell előnyelnie a banknak, amelyet csak akkor lehet kiküszöbölni, ha 50 százalékkal lebélyegzik a bank részvényeit, azon a 2 és félmillió megtakarításon felül, amelyet sikerült az igazgatóságnak a bank adminisztrációs költségein megtakarítani. A bank egyébként betéteinek 69 százalékát likvidálta az elmúlt üzleti évben.

A közgyűlés belátta, hogy más út nem áll az intézet számára nyitva, elfogadta az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság javaslatát, hozzájárult többek hozzájárulása után a 200.000 darab, egyenként 100 lei névértékű részvénynek 50 leire való lebélyegzéséhez s így a bank a kedvezőtlen körülmények miatt alaptőkéjét 20 millióról 10 millióra szállította le. A közgyűlés az igazgatóságnak, valamint a felügyelőbizottságnak a felmentvényt megadta, a következő üzleti évre választotta meg a bank vezetését. A választás eredményét Boroskrakkói Burger Dezső, aki a közgyűlésen elnökölt, hirdette ki, amelynek eredménye szerint úgy az igazgatóság, mint a felügyelőbizottság nagyjában a régi maradt.

A világ ezévi búzatermése. Rómából jelentik: A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet legújabb jelentése szerint az eddig beérkezett terméseredmények alapján a világ búzatermése a múlt évi mennyiség 90 százalékát sem éri el, az 1927—31. ötéves átlagtermésnek pedig 85 százaléka alatt marad Európa terméseredménye 11 százalékkal meghaladja a múlt évit és az ötéves átlagot. Ázsia terméseredménye is valamivel jobb az átlagnál. Ellenben Afrika, főleg pedig Amerika terméseredménye az előző évihez képest igen rossz. Kanada és az U. S. A. együttes búzatermése a múlt évi eredménynek kerek 72 százaléka, a legutolsó ötévi átlagnak pedig 65 százalékát sem éri el.

Beiratkozások a Székelykereszturi Unitárius Téli Gazdasági Iskolába. Románia egyetlen magyar nyelvű gazdasági szakiskolája ezúton közli az érdekeltekkel, hogy a beiratkozások folyó hó szeptember 15-éig tartanak. A beiratáshoz állampolgársági, születési, iskolai (4 elemi), orvosi, vagyoni és erkölcsi bizonyítványra van szükség. A tanítás minden év október 15-én kezdődik és április 15-én ér véget. Kényelmes bentlakás és jó konviktus áll a tanulók rendelkezésére. Az iskola elvégzéséhez két év szükséges és az ott nyert végbizonyítványok egyéves katonai szolgálat kedvezményét biztosítják. A tanítás teljesen gyakorlati irányú és a nyári félév alatt az iskola szaktanári tanulókat a szülői háznál is meglátogatják a tanulókra költségmentesen. Gazdasági berendezés a kisgazdák viszonyaihoz alkalmazott mintaszerű kertészet, sertéstenyésztés, baromfitenyésztés, növénytermelési kísérletek. Az iskola többiben az állami ellenőrző közegek legmesszebbmenő elismerését vívta ki és az állami hatóságok legteljesebb jóindulatát élvezi. Ma még csak részben betöltött több ösztöndíjas hely áll szegénysorsu gazdafiuk rendelkezésére, amely egész évi teljesen ingyenes ellátásból áll. Ne mulassza el egyetlen szülő sem fiának egy jobb és jövedelmezőbb gazdálkodásra való kiképzését. Részletes tájékoztatót azonnal küld kívánatra az iskola igazgatósága Cristur-Székelykeresztur (Jud. Odorheiu).

A kárban is lehet haszon. Tudvalevő, hogy rozsvetésekben sűrűn előfordul a rozsnak anyarozs néven ismert gombája, amelyek barna, avagy sötétviolet színű gumók és érett gabonakalásiban, a szem helyén találhatók. Az anyarozs fontos szerepet játszik a gyógyászatban és a különböző vegyészeti gyárak minden esztendőben sokat vásárolnak belőle. Eddig a gazda, ha termését ez a gomba kikezdte, megkárosítottnak érezte magát. Most azonban előállott az a különös helyzet, hogy az eddig lenézett, kártékony növényelősínek többet ér egy kilója, mint egy métermázsja jó minőségű rozs. Az anyarozs kilogrammját körülbelül 4 pengős áron veszik meg a laboratóriumok, míg a rozs métermázsáért alig adnak 4.65 pengőt. Az anyarozsot a lábánálló rozsból, vagy a keresztekéből szedik ki, de nem késő a gyűjtés a csépléskor sem, mert a cséplőgép az anyarozsot az ocsu közé szórja, ahonnan ki lehet válogatni. Sőt, az anyarozsot feltétlenül ki kell válogatni, mert nagyobb mennyiségben az állatokra mérgező hatású. Az anyarozs száraz, sötét helyen, jól záródó bádogdobozokban, vagy lekötött üvegekben kell tartani mindaddig, amíg értékesítjük.

APRÓHIRDETÉSEK

Apróhirdetések díja szavankint 3 lei, vastagabb betűvel 6 lei. Legkisebb apróhirdetés ára 30 lei. Allátkeresőknek 33 százalék kedvezmény.

Lakás

Kiadó azonnalra a 10-utca 7. szám alatt egy 3 vagy négy szobás komplett lakás, valamint Körös-utca 15. sz. alatt egy kétszobás lakás. — Érdeklődni ugyanott lehet.

Kiadó lakás. Háromszobás, konyha, fürdőszoba és mellékhelyiségekkel ellátott modern magánház augusztus 15-re. Strada Delavrance (Ritoók Zs.) 40. kiadó.

Eladó egy zongora és egy nagy ebédli-szőnyeg Körös-u. 15.

Egy szoba, konyha szeptember 15-re kiadó. Petru Rareş (Péter-u.) 12 sz.

Két- és háromszobás, fürdőszobás lakások november 1-re kiadók, Berkovits Ferenc-utca 38.

Adás-vétel.

PUHA ÓLMOG állandóan vesz a Szent László nyomda r. t. Oradea, Str. Regele Carol No. 5.

Nagy ebédli szőnyeg és zongora eladó. Körös-u. 15.

Egy használt, de jó karban levő szobaajtó eladó. Bölcsöde-u. 2.

Szép antik kandalló vagy kályhát megvételre keresek. Mészáros u. 6. II. em.

Egy hosszú zongora eladó Lakatos-utca 8. szám, emelet, ajtó 13.

30 év óta fennálló fényképzési műterem a város legforgalmasabb helyén sürgősen eladó. Szabó Dénes Oradea. Str. Gen. Moşoiu. 2.

Alkalmazás

Elsőrendű tőke-szegédet azonnalra keresek. Röllich Parcoul Ştefan cel Mare 19 Oradea.

Különféle.

Intelligens szolid tisztviselő öleány feltétlenül megbízható katolikus családnál, esetleg intelligens özvegy uriaszonnánál teljes ellátást keres. Cim a kiadóban.

Zenker Margit szabásati iskolájában újabb tanfolyam kezdődik szeptember 1-én Schlauchtér 2.

Iskolabájáró gyermek vagy diák ellátásra felvétetik, cim: Alex Russó 2. (volt Károly-utca) Velenően.

Intelligens román diák leánytól társalgási órát venne urileány. Cim: Tudor Vladimirescu 27. (Magyar-utca).

Középszkolás magántanulók előkészítését vállalom. Dr Czumbel Károly. Miron Cristea u. 13. (Popper melletti utca.)

Német-francia zongorázni tudó kisasszonyt keresek. Ajánlatokat kér Krizsevszky Albinné, Someuta-Mare. Jud. Sarmar.

Kuncz Aladár:

FEKETE KOLOSTOR

Feljegyzések a francia internáltságából.

Propaganda kiadás.

Ára gyönyörű amatőrkötésben 90 lei és portó.

Kapható az „Erdélyi Lapok” könyvosztályánál.